Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 51 (460) | ГОД IX | 20 СНЕЖНЯ | ЦАНА 60 гр.

Так званыя БЛЁКІ — гэта ўжо першыя ластаўкі праўдзіва гарадскога будаўніцтва ў драўляным Міхалове. Цяпер будуецца тут шмат і, трэба сказаць, што прыгожа.

Фота — С. Я.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

СЯГНУЦЬ ГЛЫБЕЙ

Пад канец лістапада г. г. адбылося ў Варшаве другое пленарнае пасяджэнне Цэнтральнага Камітэта Польскай аб'яднанай рабочай партыі. Было яно першым рабочым пасяджэннем пасля IV-га З'езда.

У сувязі з гэтым сёння папрасілі мы да сябе ў госці эканамічнага сакратара Ваяводскага Камітэта ў Беластоку таварыша **Сэргюша РУБЧЭЎСКАГА.**

Ніва: Якія заданні перад партыяй і народам ставіць II Пленум?

Сакратар: Асноўныя заданні акрэсліў ужо IV-ты з'езд партыі.

Ніва: А Пленум?

Сакратар: II Пленум Цэнтральнага Камітэта нашай партыі заняўся абмяркоўкай ажыццяўлення з'ездаўскіх пастаноў. Новым элементам у працы Цэнтральнага Камітэта лічыць несумненна трэба тое, што Пленум сканцэнтраваў сваю ўвагу на выніках пасляз'ездаўскай працы аднаго ваяводства, а менавіта самай буйнай у краіне — катавіцкай партыйнай арганізацыі. На другім Пленуме многа гаварылася аб пастаянных пошуках розных крыніц гаспадарчых рэзерваў, абмяркоўваліся навейшыя метады планавання і арганізацыі прадукцыі. Пастанова ў справе заданняў для партыйных арганізацый і ўстаноў адносна выяўленняў прадукцыйных рэзерваў і ўдасканальвання метадаў планавання, якую прыняў II Пленум, забавязвае нас яшчэ больш шчыра і сумленна аднесціся да гэтых праблем.

Ніва: Вось менавіта — дзе ў нас, на Беласточчыне, шукаць новых гаспадарчых рэзерваў?

Сакратар: Шукаць усюды там, дзе штосьці чалавек робіць. На вёсцы, напрыклад, усё яшчэ многія соткі гектараў зямлі ляжаць аблогамі, а тысячы сялян гаспадараць першабытнымі метадамі, вядуць амаль натуральную гаспадарку. Такім чынам прападаюць у нас многія тысячы тон як жа ж патрэбнага збожжа, якое вымушаны мы купляць за граніцай. У гарадах знайсці можна рэзервы ў арганізацыі прадукцыі, у спосабах кіравання гаспадаркай, а таксама невялікія магчымасці дае перапрацоўка метадаў прадукцыі. Вось для прыкладу прадукцыйная здольнасць мяснога камбіната ў Беластоку доўгі час была выкарыстана ледзь напалавіну, а ў тым часе адвозілі мы многія тоны жывёлы да другіх раёнаў краіны. Цяпер ужо ўдалося нам поўнасцю забяспечыць сыравінай гэты мясны завод. Нядаўна ў Ломжы пачала працаваць новая крухмальня. Многа тон бульбы застанецца тады ў межах нашага ваяводства. Дамагаемся ад цэнтральных улад, каб пабудаваць цукровы завод у Лапах. Гэта таксама спрыяла б выкарыстанню мясцовай сыравіны. На некаторых заводах можна яшчэ наладзіць дадатковыя змены. З нашага падліку вынікае, што такім чынам толькі ў тэкстыльнай прамысловасці ваяводства маглі б мы стварыць магчымасць працы і заработку для адной тысячы чалавек. Нельга таксама забываць аб сумленным, гаспадарскім падыходзе рабочых да сваёй працы. Пераканаўча сведчаць аб гэтым вынікі даз'ездаўскай абмяркоўкі партыйных тэзісаў. Сярод многіх тысяч налічылі мы аж 3 тысячы асабліва каштоўных прапаноў. Адны з іх ужо цяпер рэалізуюцца, другія войдуць у план на наступны 1965 год, а яшчэ іншыя (каля дзвюхсот) патрабуюць значных капіталаўкладанняў. Іх ажыццяўленне, на жаль, змушаны мы адлажыць да наступнай пяцігодкі.

Ніва: У пастанове II Пленума гаворыцца таксама пра ўдасканальванне метадаў планавання

Сакратар: Так, праблема вельмі істотная. Шырока разглядаліся на Пленуме дасягненні і вопыт у гэтай галіне катавіцкай партыйнай арганізацыі. Ваяводскі Камітэт у Катавіцах праводзіў многія сустрэчы з

(Працяг на стар. 4)

ЗІМА.

ДАРМАЕДКА

Гэты аграном не агітаваў.

Бачылі яго першы раз, прыехаў ён з павета. Наш Ванька — аграном таксама слухаў яго, усе слухалі.

Гэтага агранома з павета солтыс называў заатэхнікам. Так называюцца аграномы ад гадоўлі. Наш Ванька - аграном не знаецца на гадоўлі, умее толькі агітаваць за купляю трактара і плугоў. Кажа: — Коні непатрэбны, яны дармаеды!

Хто яго ведае, мо' і ён разумна талкуе, але дзе купіць таго трактара, калі аднаго разу хацелі і не купілі. Адказалі, што няма іх — трэба чакаць.

Аграном з павета, значыць, заатэхнік расказваў слушныя рэчы. А найбольш спадабалася бацьку тое, што ў гаспадарцы ўсё павінна аплачвацца. — Трэба лічыць!

Бацька не ўмеў лічыць алоўкам, а мне не верыў. Западозрыў, што карова не дае даходу, але не меў пэўнасці.

Снедаючы, бацька сказаў:

— Больш з'есць, чым малака дасць.

Было ўжо вядома, куды бацька гне. Далічыўся і без алоўка.

Адазвалася маці:

— Не кажы так, заўсёды гэтых пару літраў будзе ў хаце.

— Дармаедка! — пачырванеў бацька.

«Дармаедку» прадалі да Падляўкова. Узамен набралі парасят для кантрактацыі.

Бацька абдумаў свой рахунак і цяпер хадзіў задаволены. Нават вырваў са старога сшытка табліцу множання, штосьці слініў на паперы хімічным алоўкам. Маці глядзела смутнымі вачыма, адварочвалася да пліты і хавала нанач у печ гаршчкі.

Была злосная:

— Язык чорны, як у сабакі, — дапякла бацьку, які лізаў хімічны аловак.

Яна ніяк не магла зразумець, што гаспадарка засталася без каровы. — Чыстае баламуцтва.

Бацька незлюбіў «точку» каля акна за тое, што перашкаджала яму лічыць — яна напсрамену грае або бубніць. Маці маўчала, нічога не сказала нат' тады, калі бацька папродаў сена яшчэ на пракосах. Куплялі гаспадары з пад Нарвы, таргаваліся і бажыліся — зайздросцілі, што нашы лугі зменіяраваныя, буйныя. Бацька хваліў меліярацыю.

(Працяг на стар. 5)

НАДЗЕІ І КЛОПАТЫ

Як ужо вядома, апошняя сесія Вярхоўнага Савета СССР па прапанове Старшыні Савета Міністраў СССР А. М. Касыгіна зацвердзіла змяншэнне ваеннага бюджэта на будучы год на 500 млн. рублёў. Палітыкі ўсяго свету згаджаюцца з тым, што гэтая прапанова, як і цэлы шэраг фрагментаў выступлення тав. А. М. Касыгіна паказваюць, што Савецкі Саюз намераны развіваць актыўную дзейнасць у напрамку мірнага суіснавання і аслаблення міжнароднага напружання.

«Змяншэнне ваеннага бюджэта і агульны тон выступлення, — пісала назаўтра адна з англійскіх газет, — павінны быць зразуметы як выражэнне жадання новых савецкіх кіраўнікоў паказаць заходнім дзяржавам, што яны імкнуцца да аслаблення напружання...»

«Выступленне Старшыні Савета Міністраў СССР А. М. Касыгіна, — пісала ў той самы дзень адна з лонданскіх газет, — паказала, што новае савецкае кіраўніцтва зацікаўлена ў дасягненні паразумення з ЗША ў справе ўраўнаважанага змяншэння абаронных выдаткаў».

Наогул гэта праўдзівыя сцвярджэнні, хоць яны не ахопліваюць цэлага комплексу спраў на карысць міру і раззбраення, якімі характарызуецца палітыка Савецкага Саюза ў дакы момант. Нельга не ўспомніць нядаўняга выступлення міністра замежных спраў А. Грамыкі на пленарным пасяджэнні ААН. А. Грамыка сказаў, што СССР гатовы ў кожную хвіліну распачаць канкрэтныя перагаворы.

Трэба таксама сказаць, што апошнія крокі Савецкага Саюза паказалі народам, што сапраўдны прагрэс у галіне раззбраення і паляпшэння міжнародных адносін сёння залежыць ад імперыялістычных дзяржаў. Ад нейтральных краін, якія актыўна ўдзельнічаюць на апошняй сесіі ААН, падаюць усё вастрэйшыя словы крытыкі ў адрас ЗША і іншых імперыялістычных краін за іх палітыку рассейвання нязгоды ў розных канцах свету, за іх палітыку атамнага шантажу і спробы распаўсюджвання гэтай зброі.

Апошнія мірныя прапановы Савецкага Саюза надышлі ў адпаведны момант. ЗША, атакаваныя афраазіяцкімі краінамі за іх неакаланізатарскую палітыку, вымушаны былі загаварыць у тон міру. Прадстаўнік Белага Дома, у адказ на пытанні журналістаў, заявіў, што Злучаныя Штаты заўсёды задаволены крокамі ў напрамку змяншэння гонкі ўзбраення і аслаблення міжнароднага напружання. Ён таксама даў зразумець, што ЗША немараны, па прыкладу Савецкага Саюза, таксама зменшыць свой ваенны бюджэт.

Падобна захоўваюцца прадстаўнікі ЗША на праходзячай цяпер у Парыжы сесіі Савета Паўночнаатлантычнага пакта. Галоўнай тэмай дыскусіі на сесіі з'яўляецца справа стварэння шматбаковых ядзерных сіл. І галоўнымі прапагандыстамі гэтых сіл сёння з'яўляюцца не ЗША, а Заходняя Германія. Вядома, змена роляў наступіла ў сувязі са складанасцю становішча. У момант, калі шматбаковыя ядзерныя сілы становяцца косцю нязгоды ў НАТО, ЗША не хацелі б прыкладаць рук да распаду ці нават аслаблення гэтай арганізацыі. А ФРГ ведае, што стварэнне ядзерных сіл дае ёй велізарныя шанцы заняцця вядучага месца (побач з ЗША) у гэтым заходнім саюзе.

Свет стаіць перад новай магчымасцю аслаблення напружання і ўмацавання міру. Гэтая магчымасць узнікла дзякуючы апошняй палітыцы і мірным прапановам Савецкага Саюза. Існуюць аб'ектыўныя ўмовы для таго, каб не толькі затрымаць гонку ўзбраення, але і значна направіліся міжнародныя адносіны. Немалое значэнне мае, напр. і той факт, што адначасова з шэрагам палітычных прапаноў Савецкі Саюз прадставіў Захаду прапанову раззіцця тавараабмену, у якім гатоў удзельнічаць як экспарцёр патрэбнай Захаду сыравіны. У такім становішчы наступнае слова павінны сказаць заходнія дзяржавы. Хочацца верыць, што гэта слова будзе падыктавана рэальнасцю і воляй народаў свету.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

З жыцця БГКТ

Выступае старшыня Рэвізійнай камісіі Віктар Рагацэвіч.

АЦЭНКА ІНСТРУКТАРА

На апошнім пасяджэнні Беластоцкага праўлення аддзела БГКТ у Міхалове, якое адбылося пад кіраўніцтвам старшыні Янкі Азябллы, ацэньвалася праца інструктара ГП на Беластоцкі павет Яўгеня Літвіна. Прысутныя падкрэслівалі многа станоўчых бакоў у яго працы, а таксама звярталі ўвагу на недахопы. Гаварылася шмат аб тым, што гурткі БГКТ не супрацоўнічаюць з іншымі арганізацыямі і што ў радах нашага таварыства ў павеце толькі моладзь, а старэйшых асоб амаль зусім няма.

З вялікай прыемнасцю падкрэсліваем мы, што ў Праўленні аддзела грамадска працуюць пажылыя людзі і яны ахвотна выязджаюць з дапамогаю вясковым гурткам БГКТ.

У пасяджэнні прыняў удзел сакратар ГП БГКТ Уладзімір Юзвюк, які расказаў прысутным аб пабыўцы ў Беларусі дэлегацыі нашага таварыства ў час Дзён польскай культуры.

СПРАВАЗДАЧА ЧЛЕНАЎ ПРАЎЛЕННЯ

Надзвычай важнай справай з'яўляецца тое, калі старшыня Праўлення аддзела і старшыня Рэвізійнай камісіі з'яўляюцца людзьмі прынцыповымі, ініцыятыўнымі і ахвярнымі да працы. Яны не толькі заахвочваюць іншых, але забавязваюць і патрабуюць саліднай працы ад усіх членаў Праўлення. Гэтак ёсць у Саколцы. Старшыня Праўлення Аляксандр Рафаловіч і старшыня Рэвізійнай камісіі Віктар Рагацэвіч на апошнім пасяджэнні Праўлення разлічвалі з грамадскай працы членаў Праўлення і актывістаў БГКТ. Кожны з прысутных складаў справаздачу з абслугі вясковых гурткоў нашага таварыства.

Пасяджэнне адклікала неактыўных членаў Праўлення і на месца іх увяло новых людзей. Праўленне паклікала таксама Прэзідыум у асобах: Аляксандр Рафаловіч, Віталі Чыжэўскі і Анатоль Себясцянюк.

У пасяджэнні ўзялі ўдзел сакратары Павятовага Камітэта ПАРП Іван Дзенісюк і Сцяпан Лукашук, а таксама кіраўнік партыйнай прапаганды КП Расціслаў Мазалеўскі.

ПАЕЗДКА Ў ВАРШАВУ

Рада прафесіянальных саюзаў пры ГП арганізавала для сваіх працаўнікоў экскурсію ў Варшаву на аперэтку «Студэнтжабрак». Адначасова ў Варшаве ў памяшканні Аддзела пад кіраўніцтвам сакратара ГП Уладзіміра Юзвюка адбылася нарада інструктараў, у якой узялі ўдзел: прадстаўнік Міністэрства Унутраных Спраў Вацлаў Рукат і былы старшыня ГП Уладзімір Станкевіч. У час супольнага абеда працаўнікоў ГП і членаў Праўлення Варшаўскага аддзела Яша Бурш, Віктар Швед і Алесь Барскі чыталі свае нованапісаныя вершы.

Тэкст і фота
М. Хмялеўскі

НАША АКЦЫЯ

Кніжкі для Дома культуры імя Кастуся Каліноўскага ў Гарадку

Падарунак грамадзяніна **Кастуся Пэтэльскага** з Крушынян.

М. Горький. том 9, Повести. 1909—1912; І. Новікаў «Руіны страляюць ва ўпор»; С. Т. Мелюхин «Проблема конечного и бесконечного; М. Горький «Избранные произведения в трех томах, М. Горький, Том 4, Повести. очерки, рассказы. 1899—1900; А. И. Куприн Повести и рассказы; Ф. Честнов «Радио сегодня»; Б. А. Воронцов - Вельяминов «Строение вселенной»; Л. Н. Толстой Повести и рассказы, том первый; В. Собко «Залог мира»; Д. А. Фурманов «Сочинения в трех томах», том первый «Чапаев»; Tadeusz Żeleński-Boy „Piekło kobiet"; W. Żukrowski „Dni klęski"; P. Werszyhora „Ludzie o czystym sumieniu"; M. E. Sałtykow-Szczedrin „Kukły i ludzie".

НА ВЫПАДАК ПАЖАРУ

У Дубічах Царкоўных па абодвух канцах вёскі былі невялікія вадаёмы — пажарніцкія басейны. Нядаўна па ініцыятыве мясцовага прэзідыума ГРН і пажарнай каманды на чале з яе камендантам Іванам Герасімюком басейны гэтыя павялічаны і паглыблены. За некалькі дзён экскаватар выкінуў адтуль шмат кубічных метраў зямлі. Гэты самы экскаватар, які абслугоўваюць Аляксандр Філіманюк і Мікола Васілеўскі, ля рэчкі Арлянкі летам выкапаў трэці агромны басейн, шырыня якога 32 метры, а даўжыня 46 метраў. Ён адначасова будзе служыць як купальны басейн, з чаго моладзь задаволена.

У суседняй вёсцы ў Тафілаўцах сяляне збудавалі басейн і прызначылі яго на гадоўлю рыб.

У нашай аколіцы праводзіцца меліярацыя ракі Арлянкі і сенажацяў. Выкапана 18 кіламетраў новых равоў на сенажацях і ўрэгулявана 8 км рэчкі. Меліярацыйнымі працамі кіруе Язэп Маліноўскі, якога вельмі паважаюць усе сяляне навакольных вёсак.

Мікола Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

Члены Праўлення Аддзела БГКТ у Міхалове.

«СУВЕРЭННАЯ ПАЗІЦЫЯ» ЧОМБЭ

мал. Кукрыніксы

Успаміны камуністаў

ПРАЗ ТУРМУ І ЛАГЕР 3)

Прайшло пару дзён. Язэп працаваў у тунелі. Раптам бачыць: людзі бягуць у цёмную пропасць тунеля. Скочыў за імі. У гэты момант з вартаўнічай вежы застракатаў кулямёт. Пасыпаліся трупы. Многа трупаў. Язэп вярнуўся. На зборачнай плошчы правялі пераклічку. Не хапала 22 вязняў, апрача забітых. Без яды і сну пад голым небам трымалі ўсіх двое сутак. Трымалі і білі. Прыклад аднак быў заразлівы. Язэп згаварыўся з Алёшкай Бужынскім. За хлеб раздабылі сцызорык і запальнічку. Чакалі толькі спрыяльнага моманту. Дакладна агледзілі мясцовасць. Была тут абшырная прасека, а далей у адлегласці нейкіх 500 метраў кругом лес.

Ахраннік стаяў на ўзгорку. Аб'явілі файрант. Язэп падышоў да ахранніка, Алёшка Бужынскі трымаўся побач.

— Пан, арбайт гут? — загаварыў Язэп.

— Я, я — гут ар...

Замест слова разнёсся крык. Язэпу ўсё яшчэ шмат заставалася з яго мядзьвежай сілы. Дарагая цяпер была кожная секунда часу. Каб хаця да лесу! Ля вушэй свішчуць ужо кулі. Дарогу перагарадзіў нейкі ручаёк.

— У воду і рэчкай! — прыказаў Язэп. — Каб сабакі след згубілі.

Сцяна лесу нечакана абарвалася. Перад імі абшырная палянка, заросшая высокай мяцёлкай, а воддалі на грані кругагляду, — нейкія сялібы. Небяспечна бегчы далей, ды і сіл ужо не хапае. Заляглі ў густой траве. Якраз у пору. Ад сяліб вышла гаманлівая гурма немцаў. Ідуць, здаецца, проста на іх.

— Уцякайма! — збялелымі ад страху вуснамі шэпча Бужынскі.

— Не, ані кроку! — станоўча сычыць Маркоўскі і ўпіхае галаву глыбока ў мох. Гарклівы гоман расце, набліжаецца. І ўрэшце вялікая ільгота. Пагоня праходзіць міма, накіроўваецца ў лес. Цяпер можна нават крыху перакусіць. Яны ж заўчасу прызапасілі лішні паёк хлеба. Чакалі ночы. Ноч цяпер была іх самай лепшай сяброўкай. Хацелася есці. Голад падрэзваў ногі, а ў нагах зараз быў для іх ратунак. Ішлі на ўсход. Не падумалася ім, што дзесяткі разоў бліжэй у нейтральную Швейцарыю.

На 16-ты дзень вандроўкі вышлі з прырэйненскіх лясоў. Перад імі кругом, як вокам зглядзіш, распасціраўся раўнінны пустыр. Ішлі цэлую ноч. А лесу ні следу. Далёка за вёскай пабачылі ў полі тры стагі. Рашылі ў іх перасядзець дзень. Выбралі сярэдні — яшчэ цалкам не крануты.

Першы прачнуўся Язэп. Прыслухаўся. Ля стагоў гаргочуць немцы. Штурхнуў таварыша.

— Бяруць салому, — прашаптаў Алёшка.

— Ага, — пацвердзіў Язэп. — Прыдзецца ўцякаць, як паедуць.

Воз рухнуўся і паскрыпеў.

— Ну, давай! — штурхнуў Язэп сябра. У той момант над галовамі пачулі гарклівыя галасы.

— Грузчыкі хіба засталіся, — шапнуў Алёшка.

Язэп маўчаў. Сэрца яго стала раптам біць як аша-

НАРОДЖАНЫ РЭВАЛЮЦЫЯЙ

«Мы дзеці рэвалюцыі, Кастрычніка
сыны!
Ў дзень радасці кіпучае на свет
з'явіліся мы,
над нашаю калыскаю не сумны мат-
чын спеў
грымелі дні агністыя, змагання гром
гудзеў».
(«Паэты рэвалюцыі», 1924 г.).

Так пісаў беларускі паэт Алесь Дудар (Аляксандр Аляксандравіч Дайлідовіч) аб сваім пакаленні беларускай пісьменніцкай моладзі, што бурлівым патокам пачала ўлівацца ў беларускую літаратуру пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Нарадзіўся Алесь Дудар 24 снежня 1904 года ў сям'і беззямельнага селяніна на Мазыршчыне, у асяроддзі, якое ён потым так трапна схарактарызуе ў паэме «Слуцк» (1932—1933 г. г.):

«Спавівала іх балота,
а туман іх калыхаў,
байкі баялі чароты,
пела песні ім альха.
Лучнікі узімку тлелі,
і пад спеў верацяна,
без усмешкі, без вяселля,
надыходзіла вясна.

Быў сусед суседу воўкам:
самы блізкі — самы злы.
Пільнавалі сквапным вокам
межы нэндзнае зямлі».

Будучы паэт прайшоў цяжкі шлях бадзянняў, у якія кідала яго бацькоў патрэба кавалка хлеба і нягоды беларускага бежанства ў гады І сусветнай вайны. Ужо ў вольнай Савецкай Беларусі адароны юнак на шаснаццатым годзе свайго жыцця паступае ў акцёры тэатра Ул. Галубка і разам з тэатральнай трупай аб'язджае амаль усе гарады і мястэчкі Беларусі. Захоплены і зачараваны прыгажосцю роднага краю, намаганнямі рабочых і сялян учыніць Краіну Саветаў магутнейшай і багацейшай, паэт сцвярджае:

«Ціхазвонныя ды ласкавыя дні
У прасторах сінякрылых без граніц.
І мой край цяпер бліжэй мне і мілей,
Песня родная званней і весялей».
(«Ціхазвонныя ды ласкавыя дні», 1926 г.)

Перамагаючы цяжкасці жыцця ў вечных вандроўках, Алесь Дудар у 1921 годзе канчае ў Мінску сярэднюю школу і ў гэты ж час пачынае свой творчы шлях паэта. У яго вершы ўліваецца гул і гоман сацыялістычнай перабудовы Беларусі, аб іх іменна ён гаварыў:

«У іх гоман сталі звонкае, удары малатка,
напевы агнятонныя фабрычнага гудка.
Іх песнямі вясеннімі звівае чарназём,
лясы прыгожаць ценьмі іх вясёлы срэбра-
звон,
у іх не апяваюцца мінулыя вякі —
у іх вітаюць раніцу працоўныя палкі...»
(«Паэты рэвалюцыі»)

Паэзія А. Дудара бадзёрая і аптымістычная, чулая на кожны грамадскі пачын савецкіх людзей, насцярожаная на кожны варожы рух, накіраваны супраць айчыны рабочых і сялян. Як рытм і вобразы — гэта рытм і вобразы сацыялістычнага будаўніцтва першых пяцігодак, з рыштаванняў якіх відны былі свежыя гарызонты будучыні. І вось іменна ў імя гэтай будучыні паэт жыў і пісаў:

«Ўсё аддам залатому жыццю я
для другіх гадзін...
Бачыць сэрца ўсё і чуе —
маладое нашто маладзіць?...»
(«Усё аддам залатому жыццю я», 1927 г.)

У 1927 годзе А. Дудар паступае на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне Беларускага універсітэта, а праз год уваходзіць у літаратурнае аб'яднанне «Полымя». Адзін за адным выходзяць у свет зборнікі яго твораў: «Беларусь бунтарская» і «Сонечнымі сцежкамі» (1925 г.), «І залацей і сталёвей» і «Шанхайскі шоўк» (1926 г.), «Марсельеза» (1927 г.) і «Вежа» (1928 г.). Побач з лірыкай і апавяданнямі ён піша паэмы: «Вайна за мір» (1930 г.), «Слуцк» (1932—1933 г. г.). У горне паэтычнага таленту А. Дудара беларуская фальклорная напеўнасць злівалася ў непадзельнае адзінства з непаўторнай рытмікай гераічнай штодзённасці яго сучаснасці, хвалявала чытача і клікала да вялікіх пачынаў дзеля дабра сваёй краіны і прыгнечаных працоўных у залежных краінах. Бо:

«Ад Дняпра да докаў Нью - Йорка,
да далёкіх ўсходніх скіпаў
ясна свеціць Ленінская зорка
ўсім прыгнечаным і ўсім загнаным»
(«Ленін», 1925 г.)

Беспадстаўныя рэпрэсіі ў час культу асобы, а затым заўчасная смерць 25 лютага 1946 года, спынілі творчасць гэтага чулага і натхнёнага паэта. Але для нас ён і яго творчасць застаюцца вечна жывымі, неўміручымі, так як застаюцца ў памяці гады, аб якіх ён пісаў:

«Калі - небудзь пра гэта
легенды расказваць будуць,
і вучоны,
чый лозунг —
адмерай, узваж і правер! —
Будзе з пільнасцю строгай
раскапваць пыльныя груды
матэр'ялаў архіўных
пра змаганне за БССР.
А у нас, у жывых,
не памерла гарачая памяць.
Сцежкі гэтых гадоў
не паспелі яшчэ зарасці.
І мы ведаем добра,
каго зганьбаваць і запляміць
і каму, як герою,
на ўзвышша вякоў узысці».
(«Пераклічка гадоў», 1935 г.)

мгр МІКАЛАЙ ГАЙДУК

ПАСТУЛАТЫ ВЫБАРШЧЫКАЎ

Набліжаецца канец кадэнцыі рад нарадовых, дакладней, радных. Цяпер варта прыпомніць пастулаты выбаршчыкаў, якія былі выяўлены ў час выбарчай кампаніі. У Гайнаўскім павеце было 200 канкрэтных прапаноў і пастулатаў. Датычылі яны пераважна меліярацыі, электрыфікацыі, будовы і рамонту дарог, школ, крамаў, пунктаў аховы здароўя, злеўняў малака, пажарніцкіх рэміз.

Да гэтага часу на Гайнаўшчыне зрэалізавана ўжо 145 пастулатаў. Некаторыя цяпер выконваюцца, а апошнія знайшліся ў гаспадарчых планах павета на гады 1965 і 1966 — 1970.

А вось некаторыя з выкананых пастулатаў. У вёсках Дашы, Кленікі, Лука, Тарнопаль, Ляшукі, Новакорніна, Янова, і Чарэмха пры дапамозе грамадскіх чынаў пабудавана крамы, у Белавежы і Кляшчэлях — лазні. У Тэрамісках і Курашаве зроблены пункты скупу малака. 40 вёсак атрымала электрычнае святло. Была адкрыта аптэка ў Нараўцы. Пабудаваны і адданы да карыстання школы ў Гайнаўцы, Арэшкаве, Палічнай, Гародчыне, а ў Кленіках і Адрынках закончваецца будова школ. У Гайнаўцы будуецца дзіцячы сад, а будова школы 1000-годдзя Польскай дзяржавы пачнецца ў 1965 годзе. Амаль усе тыя пастулаты, якія датычаць будовы дарог і меліярацыі лугоў і сенажацяў, выкананы.

Ю. Козак
Гайнаўка

Карыснае выдавецтва

«ПОЛЬШЧА У ЛІЧБАХ 1944 — 1964»

Перад IV З'ездам Польскай аб'яднанай рабочай партыі ўбачыла дзённае святло цікавае выдавецтва Галоўнага статыстычнага ведавецтва — «Польшча ў лічбах 1944—1964». Хаця жывем ужо ў перыядзе пасля IV З'езда ПАРП, аднак жывымі з'яўляюцца ў кожнага з нас рэфлексіі з дыскусіі перад З'ездам і пасля. З'езд зрабіў ацэну пяройдзенай дарогі і накрэсліў перспектывы далейшага развіцця краіны. Але будучыня вырастае з мінулага. Дасягненні ўсяго народа ў першым дваццацігоддзі з'яўляюцца падставаю для праектавання праграмы гаспадарчага развіцця на наступныя перыяды.

Публікацыя ГУС гаворыць да чытача мовою лічб, паказчыкаў, а таксама тэкставага аналізу.

Згляньма ў сярэдзіну гэтага карыснага выдання. Публікацыя складаецца з 15 раздзелаў. Першы паведамляе аб вялікіх біялагічных стратах народа, нанесеных у перыяд другой сусветнай вайны, а таксама аб матэрыяльных стратах. Гэтыя апошнія падаюцца ў параўнанні са стратамі ў іншых краінах, якія таксама былі акупаваны гітлераўскімі захопнікамі.

Другі раздзел прысвячаецца дэмаграфічным пытанням. Мы знаходзім тут інфармацыі аб пераўтварэннях дэмаграфічнай структуры, аб працэсе горадабудаўніцтва ў краіне і паасобных ваяводствах, а таксама аб зменах прафесіянальнай структуры насельніцтва, як'я заключаюцца ў выступаючай пастаяннай тэндэнцыі да пераходу насельніцтва з сельскагаспадарчых прафесій да па-за сельскагаспадарчых заняткаў. Знаходзім тут таксама цікавыя інфармацыі аб прадаўжэнню сярэдняй працяжнасці жыцця людзей у Народнай Польшчы.

Трэці раздзел прысвячаецца праблематыцы нацыянальнага даходу, які, як ведаем, з'яўляецца сінтэтычным паказчыкам ўзроўню і структуры нацыянальнай гаспадаркі. З прадстаўленых статыстычных табліц і тэкставага аналізу даведваемся аб дынаміцы і структуры нацыянальнага даходу, а таксама аб галоўных і карысных зменах ва ўзроўню спажывання асноўных груп насельніцтва.

(Працяг на стар. 4)

У Беластоцкім тэатры

П'еса шведскага драматурга Г. Ібсена «Гедда Габлер».

У ролі Гедды — Галіна Пшыбыльская, Юрген Тэсман — яе муж — Багуслаў Губіцкі (абое на здымку).

Прэм'ера адбылася ў Гайнаўцы. (вл)

лелае, быццам прадчувала няшчасце. І за другім разам грузчыкі засталіся на спірцы. А за трэцім разам...

Немец адваліў сноп і закрычаў:

— Гальт! Гальт! Рукі ўгору, рускія смярдзючыя свіні!

Другія таксама з віламі паспяшалі яму з дапамогай. Перад імі ў саломе тапталіся дзве істоты. Зарослыя, брудныя, абарваныя. Звязалі ім рукі і ногі. Паслалі за жандарамі.

«Цяпер ужо канец!» — падумаў Язэп.

Адправілі іх у гестапа горада Майнц. Распачаліся допыты. Многа, многа дзён. Яны гаварылі адно: засталіся ад 12-га эшалона, якім іх вывозілі з Майданка. Гестапавец, які ведаў рускую мову, завёў іх пасля некалькіх дзён у грамадную залу.

— Ведаеце, што гэта? — запытаў.

Язэп прыглядзіўся да асаблівых прылад, якія знаходзіліся ў гэтай грамаднай зале. Не патрабаваў паяснення. Штосьці падобнае бачыў ужо даўно і ў бельскай «дэфе», і ў беластоцкай турме. Вось вешальніца, побач абручы са шпікульцамі для сціскання галавы, а далей піла для падрэзвання горла, ля печкі розныя шчыпцы для прыпальвання шкуры, на стале прыбор, якім ломяць пальцы.

— Раю прызнацца, — гаворыць гестапавец.

Сядзяць аддзельна ў розных камерах. У час рэвізіі ў Маркоўскага знаходзяць кальцо — памятку з Майданка. На кальцы прозвішча і лагерны нумар. Гэта пераконвае гестапаўцаў. Абодвух адпраўляюць у турму. Некалькі дзён праходзіць спакойна. Не катуюць. Можна адпачыць. Толькі думкі...

Прайшло роўна сто дзён. Горад Нацвалер пазналі адразу.

«Значыць, нас назад у знаёмы лагер» — падумаў Язэп.

— «Мусульманамі» будзем, — з горкай усмешкай сказаў Алёшка. Язэпу замільгацела ў вачах. Ля ўвахода ў барак падвешаны за рукі чалавек. Гэта «мусульман», — лагернік-смяльчак, якому не ўдалося ўцячы. Кожны лагернік абавязаны здымаць перад ім шапку. Вітаць яго. «Мусульману» не даюць ні піць, ні есці. Аж да смерці.

Адна толькі надзея: можа іх не пазнаюць...

Згэтуль была толькі адна дарога — туды, дзе высокі комін пляваў у неба кволым, чорным дымам. Штодзень заставалася іх усё менш і менш. Адных выклікалі, а іншыя штыўнелі проста з голаду. Дні праходзілі ў безупынным чаканні на смерць, на сваю чаргу. Многа дзён... Тры нядзелі і тры дні. Тысячы хвілін, у якіх сэрца замірала ад думкі: цяпер ужо я, ужо канец... Мая чарга...

Аж урэшце эсман прыімчаўся ў барак.

— Збірацца!

«Ужо?...»

Завезлі іх у канцлагер Дахаў. Пасля двухтыднёвага кварацціна Язэп трапіў у механічную майстэрню. Узяў яго да сябе лагернік чэх. Маркоўскі выносіў жалезныя стружыны. Было нядрэнна. І з фронту даходзілі штораз лепшыя весткі.

Аднойчы... было гэта зімой... прыказалі Язэпу занесці ў барак кубал кавы. Ішоў і хістаўся ў сваіх дзеравяках. Ля парога не стрымаў раўнавагі. Устаць сам ужо не мог. Разбіў калена. На другі дзень ранкам вынеслі яго таварышы на пераклічку, палажылі на снезе. Язэп ціха стагнаў і думаў:

«Цяпер не будзе мне ўжо літасці»

Не, гэта яшчэ не меў быць канец яго пакуты. Язэп трапіў у лагерны шпіталь. Лекар немец збіраўся ўжо адрэзваць нагу, але рускі лекар-лагернік абараніў і пачаў лечыць разбітае калена.

Ляжаў тады Язэп у гэтым своеасаблівым шпіталі, а за яго сценамі гінула штодзень тысячы людзей. Некаторыя гінулі незвычайна. Лекары фашысты праводзілі тут на жывых людзях самыя зверскія вопыты: замарожвалі, вырэзвалі кавалкі цела, давалі нейкія смяротныя ўколы.

Каб заперці сляды, шэф СС Гайнрых Гімлер даў прыказ аб цалкавітай ліквідацыі лагера. Гэтую трагічную вестку адзін нямецкі камуніст перадаў амерыканцам. Былі яны недалёка ад Дахаў — усяго 18 кіламетраў. Мелі намер пакінуць гэтае мястэчка і пайсці проста на Мюнхен. Вестка нямецкага камуніста ўстрывожыла іх. 32 тысячы лагернікаў прысуджаных на смерць чакала на іхнюю дапамогу.

29 красавіка раптам уціхлі ўзрывы снарадаў і стракатня кулямётаў. Лагерныя баракі адклікнуліся магутным крыкам. З радасці, з вялікай нястрыманай радасці: СВАБОДА!!! Гэтае слова гучэла на розных мовах.

— Вось, браток, такая мая гісторыя, — закончыў апавяданне Язэп Маркоўскі.

ВІКТАР РУДЧЫК

ПОЛЬШЧА Ў ЛІЧБАХ 1944 — 1964

(Працяг са стар. 3)

Чацвёрты раздзел інфармуе аб інвестыцыйнай сферы дзейнасці дзяржавы ў 1946—1963 гадах, з асаблівай трактоўкай аграмаджанай гаспадаркі. Знаходзім гэтае сціслае абмеркаванне найбольш важных кірункаў інвеставання паводле аддзелаў і галін нацыянальнай гаспадаркі. Апрача таго да найбольш цікавых у гэтым раздзеле належаць інфармацыі аб вартасці трывалых сродкаў у нацыянальнай гаспадарцы і аб структуры паводле гісторыі нацыянальнай гаспадаркі і стагоддзя.

Абшырную праблематыку змяшчае наступны раздзел — прамысловасць. Знаходзім тут інфармацыі аб пераўтварэннях структуры галіннай прамысловасці, а таксама аб дынаміцы валавой прадукцыі.

Наступныя раздзелы прысвячаюцца праблематыцы будаўніцтва, сельскай гаспадаркі, транспарту і сувязі, унутранага і замежнага гандлю, асветы, культуры, аховы здароўя, а таксама платам даходаў і спажыванняў.

Каму мае служыць новая публікацыя Галоўнага статыстычнага ведамства? Шырокі тэматычны і храналагічны аб'ём (1944—1964, а таксама параўнанне з міжваенным перыядам), чытэльнасць статыстычных табліц, даступная, простая і пераканаўчая мова апісання і эканамічнага аналізу ў тэкстах дазваляюць пацвердзіць, што публікацыя мае шырокі грамадскі аб'ём. Будуць ёю карыстацца і грамадскія дзеячы, кіраўнікі паасобных адрэзкаў гаспадарчага жыцця, публіцысты і эканамісты, выкладчыкі і студэнты, настаўнікі і вучні старэйшых класаў, усе, хто пільна сочыць за працэсам карысных структурных змен Польскай Народнай Рэспублікі.

АНДРЭЙ БАРВЮК

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

З нічога не будзе нічога

Жывёлагадоўля на Беласточчыне — гэта альфа і амега сельскай гаспадаркі. Гэта значыць, меліярацыя і загаспадараванне зялёных угоддзяў, змены ў структуры засеваў, павялічаныя дастаўкі мяшанак канцэнтраваных і мінеральных кармоў, новае будаўніцтва, пашырэнне станцый штучнага апладнення жывёлы і гд.

Усё важна. Аб поспехах у жывёлагадоўлі вырашае цэлы комплекс спраў. Аднак на першы план высоўваецца кармленне жывёлы. З нічога — нічога не будзе. З корму — малако, мяса, яйкі, воўна, значыць, якасная перамена.

Маем у ваяводстве 300 тыс. кароў і для іх патрэбна велізарная колькасць кармоў. Толькі сіласу трэба скармліваць у дзень 6 мільёнаў кілаграмаў. Да сіласу трэба даць 4,5 млн. кармавых прапашных, 900 000 кг сена, каля 1,5 млн. кг саломы і 600 000 кг збожжавых кармоў. Калі памножыць гэта на 200 дзён кармлення, дык атрымаем патрэбную колькасць кармоў на асенне - зімова - вясенні перыяд.

Што такое корм? Чым адрозніваецца сена ад саломы, а кармавая капуста ад буракоў? Чаму даем розныя кармы? І як гэта дзеецца, што даем розныя кармы, а канцовы эфект заўсёды той самы, бо атрымліваем, напр., малако? Чаму не можна карміць толькі збожжам? Такія і ім падобныя пытанні можна пачуць даволі часта.

Корм складаецца з сухой масы і вады. Узаемныя прапорцыі іх розныя. У зялёнках пераважна каля 90% вады, а часам і больш. У сене толькі 15—18% вады. Малы працэнт вады маюць у сабе збожжавыя кармы.

Сухая маса — гэта частка арганізма расліны, якая застаецца пасля поўнага адпаравання вады. Там сабраны кармавыя рэчывы, якія складаюцца з дробных частачак, называных элементамі. Маем тут бялок, скуры, тлушчы, а таксама вітаміны і мінеральныя солі. Іх колькасць у расліне залежыць ад гатунку і віду расліны, а таксама ад часу і спосабу збору з поля і пераховування.

Высокім утрыманнем бялка характарызуюцца ў першую чаргу кармы жывёльнага паходжання: мука з крыві, мяса-косная мука або мясная. Шмат бялка мае малако і збожжавыя мяшанкі (мяшанкі маюць каля 170 г бялка ў 1 кг корму, гэта значыць, у два разы больш, чым дробленае зерне).

Шмат цукраў (вугляводаў) мае бульба, зялёнка з кукурузы, сланечніка, лісце з буракоў і іншых прапашных. Колькасць тлушчаў — другарадная справа, бо ён можа вырабляцца ў арганізме жывёлы з цукраў.

Вось вартасць кармоў на падставе норм кармлення гаспадарскай жывёлы: кукуруза ў перыяд малочна - васковай спеласці мае ў 1 кг 0.202 аўсяныя адзінкі і 10,8 г бялкоў. Люцэрна мае ў 1 пакосе — 0,165 аўс. адз. і 38 г бялкоў. Азімая віка з каласуючым жытам — 0.169 аўс. адз. і 21,4 г бялкоў. Сена з канюшыны — 0,730 аўс. адз. і 92,6 г бялкоў. Сена з лугавой травы, вельмі добрай — 0,647 аўс. адз. і 110.2 г бялкоў. Бульба — 0,281 аўс. адз. і 10,5 г бялкоў. Цукровыя буракі — 0,287 аўс. адз. і 7 г бялкоў. Сілас з кукурузы — 0,280 аўс. адз. і 10,9 г бялкоў.

За тыдзень — далей аб кармленні.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

СЯГНУЦЬ ГЛЫБЕЙ

(Працяг са стар. 1)

калектывамі розных прадпрыемстваў. Гэты метад партыйнай працы быў таксама вядомы і нам у Беластоку. Падобныя сустрэчы арганізаваў наш Эканамічны аддзел, сустракаліся мы з актывам заводаў, абмяркоўвалі супольна іх справы, а ў чэрвені г.г. наша экзекутыва наладзіла выязное пасяджэнне ў Замбраўскім баваўняным камбінаце. Цяпер пасля ІІ Пленума да 10 снежня наладзілі мы ўжо чатыры выязныя пасяджэнні нашай экзекутывы. У час выязных пасяджэнняў абмяркоўваем супольна з калектывам паасобных прадпрыемстваў планы на 1965 год і слухаем прапаноў адносна наступнай пяцігодкі. Разыходзіцца нам пра тое, каб кожнае прадпрыемства апрацавала свой уласны план. Калектыў прадпрыемства, рабочыя, якія ў ім працуюць, найлепш ведаюць свае магчымасці. Хай яны самастойна вырашаюць, што, колькі і як могуць прадукаваць. Планы паасобных прадпрыемстваў аблегчаць апрацоўку ваяводскага, а затым агульнадзяржаўнага плана будучай пяцігодкі.

Ніва: Мы на парозе новага года. Думаем, што не адыдзем ад праблем ІІ Пленума, калі запытаем вас аб выніках, якімі прамысловасць Беласточчыны сустракае апошні, рашаючы год бягучай пяцігодкі.

Сакратар: Нашыя рабочыя не маюць чаго саромицца. Заводы паспяхова выконваюць свае планы. Кожная залатоўка прызначаная на капіталаўкладанні дае ў нашым ваяводстве адну залатоўку і семдзесят грошы даходу. Расце прадукцыйнасць працы. 80 працэнт прыросту прадукцыі на працягу дзесяці месяцаў б. г. дабіліся мы праз павышэнне прадукцыйнасці працы. Гэта сведчыць аб карысным напрамку развіцця нашага беластоцкага промыслу. Будучыня перад намі спрыяючая.

Ніва: Працы аднак, як заўсёды, многа. Жадаем тады поспехаў.

Гутарыў В. Рудчык

БЕЗДАРОЖЖА МАЦЯРЫНСКАЙ ЛАСКІ

У Беластоцкім судзе для малалетніх, як у кожным судзе, поўныя шафы актаў розных непрыемных спраў.

Працаўнік суда кладзе перада мною горбу такіх актаў. «Маеце, пачытайце», — гаворыць ён. Гэта ўпарадкаваныя, апісаныя з усіх магчымых да апісання бакоў злачынствы непаўналетніх дзяцей.

Перакідаю ліст за лістам гэтую горбу паперы і пытаю: хто вінаваты таму, што непаўналетнія дзеці стаюцца злачынцамі.

— Сям'я, — адказваюць працаўнікі суда. — Перад усім сям'я. Недахоп адпаведных выхаваўчых метадаў з боку бацькоў з'яўляецца найважнейшай прычынай злачынстваў малалетніх.

У горбе дакументаў, якія ў афіцыйнай мове называюцца «актамі ў справах карных», знаходжу падобныя дамашнія сітуацыі дзяцей — праступнікаў: бацька не жыве, маці памерла, бацькі п'яніцы, маці жыве з каханкам і гд.

Янку М. з Бельскага павета бацька аддаў на выхаванне да цёткі, якая жыве ў суседняй вёсцы. Муж цёткі ўзяў на сябе нават абавязкі бацькі і праўна адаптаваў Янку на свайго сына. І нічога, здаецца, не бракавала для Янкі ў новых бацькоў, не шкадавалі яны яму нават грошай на цукеркі і на ўсё, чаго ён захацеў. Не хапала, аднак, для Янкі мацярынскага сэрца, не хапала добрай выхаваўчай апекі. Бацькі проста мала цікавіліся сваім прыёмным сынам. І Янка пачаў красці. Абрабаваў прыёмнага бацьку, кіраўніка школы, у якой вучыўся, суседа, ад прадаўшчыцы кіёска ў Бельску ўкраў аж 2800 зл. і ўрэшце летам гэтага года — украў аднаму жыхару з Бельска матацыкл. Усё гэта зрабіў Янка маючы няпоўных 13 гадоў. Што ён рабіў з грошай, хто яго ведае. Пасля кожнай пакражы ўцякаў на нейкі час з дому і гуляў недзе па свеце. У Бельску знайшоў сабе калег. Адзін з іх, Войтэк, расказваў потым у судзе аб сваёй першай сустрэчы з Янкам. Убачыў ён аднойчы Янку, які сядзеў на сходах кіно «Зніч». Янка запытаў, дзе можна купіць білет у кіно. Войтэк паказаў. Янка выняў з кішэні тоўсты жмут чырвоных сотак і купіў сабе і для Войтка білеты ў кіно.

Няздольнай да адпаведнага выхавання дзіцяці неаднойчы аказваецца і родная маці, асабліва тады, калі няма бацькі і дзеці рана стаюцца «гаспадарамі». Такі выпадак здарыўся, напрыклад, у вёсцы Р. Бельскага павета, з якой браты — Міша і Юрка — асуджаны былі за пакражу лесу. Маці, як сцвярджаюць суседзі, абсалютна не прабуе выхоўваць дзяцей, робяць яны ўсё, што толькі захочуць, між іншым, час ад часу крадуць. Суд асудзіў старэйшага з братоў — Мішку, які ўжо тройчы раз быў злапаны на пакражы, на 2 гады паправучага дома з алтэрміноўкай і вызначыў над абодвума хлопцамі кураторскі надзор.

Куратар, Антаніна Шмурла, стараецца даць ад сябе як найбольш той сапраўднай педагагічнай апекі, якой не хапае дзецям з боку іх роднай маці. Стараецца яна ў даручанай ёй апецы малалетніх злачынцаў убачыць як найбольш станоўчых рыс, разбудаваць іх і накіраваць гэтых дарастаючых людзей на добрую дарогу.

«Юрка, — піша яна ў адной са сваіх справаздач, якія рэгулярна прысылае ў Беластоцкі суд, — вучыцца ў IV класе і за 1-ае паўгоддзе меў дзве двойкі па польскай мове і па геаграфіі. Вучань з яго слабы, але затое да паводзін яго нельга мець аніякіх засцярог. Ён спакойны, ён добры. Забавязала я старэйшага брата, каб дапамог ліквідаваць двойкі. Зрэшты, веру, што Юрка даложыць стараннаяў і ацэнкі палепшыць. Я са свайго боку буду наведваць яго і дапамагаць».

Куратар — выхаваўца клапоціцца ўсімі справамі гэтай сям'і і цешыцца ўсімі яе радасцямі, у чым можа стараецца дапамагчы.

У маі бягучага года ў вёсцы Р. адбылася новая пакража. Юрка ўкраў у суседа 150 злотых. Куратар з вялікай горыччу расказвае аб тым у сваіх справаздачах у суд. «Усяму, — піша яна, — вінавата маці. Яе сляпая ласка і дурная паблажлівасць да дзяцей псуе іх характары і завядзе іх хіба наканец у турму».

Куратар просіць яшчэ раз спыніць справу і абяцае, што зробіць усё, каб гэтае злачынства было апошнім.

Ці ёй удасца? Не ведаю. У кожным выпадку цяжка замяніць родную маці ў яе выхаваўчых абавязках.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

ЛІЧБЫ ІДУЦЬ У МІЛЬЯРДЫ

На ІІІ З'ездзе грамадскага супрацьалкагольнага камітэта пала некалькі лічбаў. Лічбаў вялікіх. Мы, што праўда, цешымся з вялікіх лічбаў, бо яны сведчаць, што многа робіцца, але тут вялікія лічбы спужаюць кожнага.

А цяпер увага, тыя лічбы: 1 палова года 1964: выпілі мы (30 мільёнаў жыхароў Польшчы) 38 000 000 літраў 100% алкаголю. (У пералічэнні на гарэлкі, якія ўсе маюць пераважна да 50% алкаголю, атрымаем 76 мільёнаў літраў гарэлкі за паўгода). Выпілі мы яшчэ да гэтага віна 61 000 000 літраў, выпілі мы яшчэ да гэтага піва 366 000 000 літраў. Выдалі мы за паўгода на алкаголь 13 000 000 000 (мільярдаў) злотых.

Як ацэнім? Мала гэта, ці многа?

І яшчэ: за год выдаем на гарэлку столькі, што можна б за гэтыя грошы збудаваць дом даўжынёй 200 км — кватэры для паўмільёна людзей. За год людзі ў нецвярозым стане робяць 1 000 000 злачынстваў.

Я не хачу, каб мы дайшлі да вываду, што аўтар ніжэй падпісаны змагаецца з гарэлкай і... кропка. Гарэлка — рэч мёртвая, а з мёртвым ніхто змагацца не будзе. Змагацца трэба з бязволлем і бяздушнасцю ўласнай. Тут яшчэ адна лічба: 70 000 дзяцей — фізічных і разумовых калек «дзякуюць» сваім выглядам гарэлцы, якую пілі іх бацькі.

Мы прымаем у жыцці бескрытычна словы: дзіця дзіцяці не роўнае — адно вучыцца добра, другое слаба. А лекары кажуць: каб дзіця мець здаровае, будзьце самі здаровымі, бацькі. А для бацькоў жа ўсіх, вядома, найбольшая радасць — гэта іх здаровае, добра развітае дзіця і найбольшы смутак — іх хваравітае, недаразвітае дзіця.

Дзіця асцерагае! Дзіця прыпамінае!

ВЕРА ЛЕЎЧУК

У дапамогу настаўнікам

НАВУЧАННЕ РУСКАЙ МОВЫ Ў ПЯТЫМ КЛАСЕ ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЫ

(Метадычная кансультацыя)

(Пачатак у папярэднім нумары)

2. Пачынаючы з 11—13 урока пачынаем т. зв. курс рускай мовы з дапамогай тэксту. І тут трэба беспаваротна адкінуць практыку некаторых настаўнікаў, якія з мэтай аблягчэння сабе працы, становяцца нявольнікамі падручніка і пачынаюць нават «уводзіць» такія вядомыя вучням з першага - другога класа літары: «А, а», «П, п», «М, м» ігд., забіваючы ў сваіх вучняў зацікаўленне прадметам. Больш мэтазгодным будзе прысвяціць 1 і 2 §§ падручніка як дапаможнік да працы паводле ілюстрацый і звярнуць асаблівую ўвагу на два моманты: 1. — неабходнасць апускаць дзеяслоўную звязку «есть» у цяперашнім часе і заўтаматызаваць у вучняў звычку будаваць звароты: «Это класс», «Это дом», «Моя мама дома», «Я — ученик пятого класса» ігд., па той прычыне, што гэта ўласцівасць супольная рускай і беларускай мовам, і яна карэнным чынам адрознівае абедзве гэтыя мовы ад польскай мовы; 2. — на сказ «Это трактор», на прыкладзе якога пачынаем знаёміць вучняў са з'явай тзв. «аканья» ў рускай мове. Ужо тут мы павінны папярэдзіць вучняў аб правіле ў рускай мове вымаўляць «о» ненаціскное як вузкае «а», спасылаючыся пры гэтым на польскую мову, дзе аканне зусім не выступае і на беларускую мову, у якой яно перадаецца ў вымаўленні і на пісьме. У § 5 падручніка ўводзіцца літара «И», «и». Хаця гэтая літара не з'яўляецца чымсьці новым для вучняў (у беларускай мове такую ж каліграфію мае літара «й»), але яе трэба адпрацаваць, каб вучні не блыталі іх з польскім і беларускім «І», «і». § 7 стварае нам значныя магчымасці ў трэніроўцы вучняў па правільнаму вымаўленню «д» мяккага («уходит»), «р» мяккага («смотрит»), «р» цвёрдага («строит») і «о» ненаціскнога («много домов, заводов»). На прыкладзе сказа «Он смотрит в окно» пазнаёмім навучэнцаў з адсутнасцю ў рускай мове прыназоўніка «у», замест якога ўжываем заўсёды прыназоўнік «в»; на аснове сказа «У окна стоит Вова» з § 9 запазнаем з рускім прыназоўнікам «у», які мае значэнне беларускага «каля». Тут жа на прыкладзе слоў «уголь» і «угол» пададзім да ведама аб адсутнасці ў рускай мове прыстаўнога «в» перад карэнным «у». Апрача гэтага §§ 7, 8 і 9 ствараюць магчымасць трэніроўкі ў вымаўленні і чытанні ўзрыўнога «г». У § 11 скарыстоўваем словы «тётя», «любить» для трэніроўкі мяккага «т» і працягваем гэтую працу разам з практыкаваннем у мяккім «д» у § 12. Асаблівую ж увагу трэба звярнуць на матэрыял, заключаны ў § 16, у якім уводзіцца новая для вучняў літара «Щ», «щ» і ствараецца магчымасць трэніроўкі ў вымаўленні заўсёды мяккіх «ч» і «щ» і заўсёды цвёрдых «ж», «ш», «ц» («чашка», «щипцы») і яе трэба з асаблівай увагай працягваць у далейшым. Значную цяжкасць вучням прадстаўляе «ъ» («твёрдый знак») не ў яго каліграфіі, але ў прымяненні на пісьме, бо ён адпавядае беларускаму «'» (апострафу) («съесть» — «з'есці»), але і на месцы апострафа ў беларускай мове паяўляецца ў рускай мове «ь» («мягкий знак») («сям'я» — «семья», «вераб'і» — «воробьи»), таму матэрыял § 20 падручніка неабходна дакладна адпрацаваць у класе. Прыведзеныя вышэй заўвагі не абазначаюць зусім таго, што ў «букварным перыядзе» навучання рускай мовы мы будзем працаваць толькі над фанетыкай. У § 17 пры словах «красный», «зелёный» неабходна звярнуць увагу вучняў на канчаткі прыметнікаў у адзіночным і множным ліку, якія ў значнай ступені адрозніваюцца ад канчаткаў прыметнікаў у беларускай мове («зялёны» — «зелёный», «зялёныя» — «зелёные»). У § 18 сігналізуецца канчатак 2-ой асобы адз. ліку дзеясловаў цяперашняга часу «рисуешь» і яго неабходна належным чынам перапрацаваць з вучнямі. Апрача гэтага ў «букварным перыядзе» ўводзіцца шмат новых слоў, як: «стул», «пол», «подруга» і гд., якія павінны ўвайсці ў актыўны вучнёўскі слоўнік і дзеля гэтага іх неабходна падаць у самых разнастайных моўных структурах («Моя подруга сидит на стуле», «Папа красит полы» і г.д.). Не менш важнай з'яўляецца праца са словамі, якія знешне падобны да беларускіх слоў: «это», «уходит», «цветы», «инженер» і г. д., але і ў вымаўленні і ў правапісе маюць свае асаблівасці. Гэтыя асаблівасці павінны быць вельмі ясна ўсвядомлены вучнямі. У гэты ж час трэба паклапаціцца і аб належнай каліграфіі, але не ў плане адпрацоўкі кожнай паасобнай літары (у асноўным яна вядома вучням з урокаў беларускай мовы), але ў звяртанні ўвагі на злучэнні літар і агульную эстэтыку пісьма. (Заканчэнне за тыдзень — рэд.)

Кіраўнік секцыі рускай мовы Акругаваг Метадычнага Цэнтра ў Беластоку мгр МІКАЛАЙ ГАЙДУК

КАТЛОЎКА

Жыве ў Катлоўцы 50 гаспадароў. Ёсць тут сямікласная школа, у якой навучаецца 93 дзяцей. Ідуць намаганні сярод сялян, каб купіць тэлевізар. Ёсць злеўня малака, крама і святліца. Памаленьку знікаюць драўляныя хаты, а будуюцца мураваныя. Людзі амаль ужо не карыстаюцца цэпам. Жалезны воз таксама належыць да мінулага. Заступілі яго вазы — балоны. Жанчыны перасталі па начах прасці кудзелю. Бялізну шыюць цяпер толькі з фабрычнага матэрыялу. Жыццё жанчын змянілася. Маюць яны значна больш вольнага часу, як у мінулым.

Ніна Бэнькоўская
в. Катлоўка

ШКОЛА МЕХАНІЗАЦЫІ

Кожны год многа моладзі вучыцца ў Міхалоўскай прафесіянальнай школе механізацыі сельскай гаспадаркі. Лепшыя навучэнцы атрымоўваюць стыпендыю. Ёсць у нас вялікая спартыўная зала, у якой арганізуюцца розныя мерапрыемствы. Ёсць тут шмат інструментаў, як перкусія, гітары, акардэоны, на якіх іграюць школьнікі.

Крыстына Самоніс
Міхалова

Палеміка

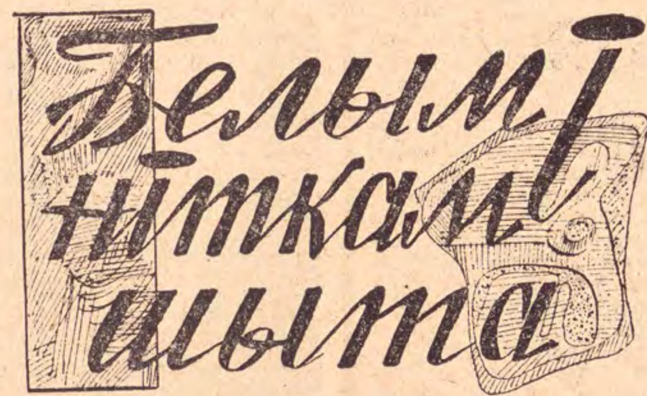

У 47 н. «Нівы» за гэты год быў надрукаваны дыскусійны артыкул Ул. Паўлючука «Мары аб свеце адзіноцтва». Загаловак артыкула — зусім цікавы — даваў гарачай галаве магчымасць рэфлексій аб чалавеку, аб яго кардынальных пытаннях: існаванне, каханне, смерць і гд. Так, бо жыцць — гэта не толькі трываць у часе і неразумна разцягваць гэтае трыванне ў бясконцасць без найменшых ацэнак і спроб асэнсаваць сваё быццё. Чалавек — матэрыя, якая ўсведаміла сама сябе. Апрача магчымасці яднацца ў групы, што ў далёкім мінулым дазволіла чалавеку перамагчы цёмныя сілы прыроды, — апрача сацыяльнага чалавека існуе чалавек — індывідуум, нешта высакаразвітае, надзеленае цудоўным сплётам нерваў. Гэта і дазваляе чалавеку быць не проста экземплерам прыроды, але непаўторнай, гарманічнай цэласцю. Тое, што ў чалавеку індывідуальнае, выключна яго, цесна і назаўсёды звязана, перапляцена ў ім жа самым з тым, што сацыяльнае, агульнае для ўсіх людзей.

Праўда, сённяшняя амерыканская сацыялогія стараецца разбіць чалавека: прапаведуючы так званую «эмерджэнтную тэорыю» эвалюцыі чалавека, яна прарочыць яму гібель уласнага «я», падпарадкаванне машынам, звыраднеласць пад уплывам будучай цывілізацыі.

Такая інтэрпрэтацыя існавання чалавека павінна быць для нас зразумелай. Пастрашыць будучыняй у імя агоніі сённяшняга — вось мэта такіх роздумаў.

На нашым кантыненце праблема чалавека, яго экзістэнцыі два - тры гады таму назад была зацята дыскутаванай у філасофска - літаратурных колах. Усе, хто гэтым цікавіўся, памятаюць у польскім друку надзвычай удумлівыя выказванні французскага філасафа Ж. Б. Сартра. Палеміку з ім вёў з нашага боку вядомы польскі філосаф А. Шафф (яго кніжку «Materializm a egzystencjalizm» варта прачытаць). Ж. Б. Сартр прызнаў рацыю А. Шаффу: экзістэнцыялізм у некаторай ступені запоўніў люку ў дыялектычным матэрыялізме, але ён не з'яўляецца яго часткай. Экзістэнцыялізм — філасофія быцця, сэнсу чалавечага існавання — падказваў, чаго не хапае ў матэрыялізме на сёння. А. Шафф выясняе прычыну адсутнасці такога пытання ў тэарэтыкаў камуністычнага матэрыялізму: на першапачатках барацьбы пралетарыяту справы агульныя, сацыяльныя былі яму важнейшыя, і таму на гэта, перад усім, зварочвалася ўвагу. Чалавека, яго асабістае жыццё, яго клінічнасць разгледжвалася на агромным фоне гістарычных змен.

Цяпер жа настаў час пафіласофстваваць аб такіх справах, як каханне, смерць, адзіноцтва, выбар жыццёвай дарогі, яе сэнсу, сэнсу ўсяго чалавечага жыцця...

Ул. Паўлючук у сваім артыкуле зрабіў многа памылак. Узяў адзін чыста псіхалагічнай натуры факт, абагульніў яго і зрабіў з гэтага вывад; даў практычную раду «нежыццёвым» людзям: калі вы трапіце ў (пакуль што!) чужое вам асяроддзе, хутчэй шукайце сяброў, а то чакае вас самагубства. Смешна і дзіўна!

Аб якім адзіноцтве гаворыць аўтар артыкула?... Аб сацыяльным ці псіхалагічным? Ён увесь час пераходзіць у сваіх разважаннях з адной плоскасці ў другую. Пераблытаныя думкі калечаць адна другую. І ўсё белымі ніткамі шыта. Бо ці ж гэта праўда, што «...у вялікім горадзе няма суседзяў»?, што людзі з вёскі не разумеюць клопатаў людзей з горада?, што чалавек «поўную свабоду атрымлівае ў ананімным гарадскім натоўпе»?, што моладзь уцякае з вёсак, таму што «дробязная грамадская кантроля стаецца нязноснай»?...

Інфантылізм вывадаў Ул. Паўлючука паражае чытача. Каму гэты артыкул пісаны? Чытач — вясковы таксама — расце, і ён хоча расці! Дайце ж тады яму страву — спецыяльнасць нашага часу: навейшую думку, якая сапраўды ўскалыхнула б яго, прывяла б да плённых і здаровых абагульненняў аб сваім жыцці.

Пераймацца адзіночнымі фактамі і — што найгорш — абагульняць іх вядзе да скажэння думкі. Ул. Паўлючук узяў вельмі ж старога крою факт, перанёс яго ў сучаснасць і хацеў у ім паказацца, як у моднай вопратцы.

Чытаючы артыкул Ул. Паўлючука мне ўспомнілася група сялянскіх паэтаў, якая ўзнікла ў Расіі ў перыяд рэвалюцый (да яе належаў і С. Ясенін). Яны, не разумеючы жыцця капіталістычнага горада, чулі да яго пагарду і варожасць. Усякімі спосабамі стараліся захваліць дзедавыя загоны, страху, нівы і лапці. Горад для іх быў нечым зверападобным, крыважэрным. І ўсе людзі, якія там жылі, былі ім адчужэнцамі.

Аліенацыя фактаў, аліенацыя сітуацый, аліенацыя чалавечай думкі!... Чалавек стварае нейкую гіпатэзу і корчыцца пад яе ўдарамі, баіцца, пачынае верыць у яе. Ці ж не так сталася з Ул. Паўлючуком! І Дзірхайм тут не пры чым.

А загаловак артыкула — зусім цікавы — даваў магчымасць пагаварыць аб справах істотных чалавеку, аб яго «псіхічных клопатах» у сувязі з хутка ўзрастаючай цывілізацыяй.

І. ЧЫКВІН

СІМВАЛІЧНАЕ СУСЕДСТВА

У вёсцы Шчыты - Дзенцялова (Бельскі павет) пасуседску, амаль насупраць сябе, стаіць тры дамы. Два мураваныя, яшчэ без тынку, свецяць голай цэглай і адна старэнькая хатка. Прыкрыўшыся тоўстай саламянай страхой сумна глядзіць на свет праз вузенькія вокны. Успамінае, мабыць, мінулы век. Як кажа старадаўні звычай, яе сцены чысценька адмаляваны белай вапнай, пры вокнах — аканніцы, таксама белыя, з характэрным малюнкам, а вуглы і вушакі ўпрыгожаны дэкаратыўнымі элементамі.

Мала засталося ўжо ў нас на вёсках падобных хацінак, — так характэрных для даўняга будаўніцтва там, дзе жыў і жыве беларускі люд. Іх чакае няўмольная смерць. Мусяць уступіць перад напорам гэтых дамоў, што выраслі з другога боку вуліцы. Суседства сапраўды сімвалічнае. Прыдаліся б карпатлівыя пошукі этнографаў.

Тэкст і фота: В. Р.

Дармаедка

(Працяг са стар. 1)

У сераду, на рынку ў Гайнаўцы, напаткалі падляўкоўскага чалавека. Слова-па-слове дагаварыліся да «дармаедкі». Пасля гэтай гутаркі бацька ехаў дахаты з пахмурным тварам, не мог прахварэць, што яго карова пачала даваць падляўкоўскаму чалавеку многа малака і даход на рукі.

На Міколу паехаў ён да Падляўкова і адкупіў назад сваю карову за паўтары цапы.

Удзень надаілі амаль вядро.

— Добрая, — сказаў бацька, і памог маці працадзіць малако.

Потым малака было штораз менш і менш. Маці пайшла ў гэтай справе да чараўніцы Варкі ў Істоку. Бацька нікуды не выходзіў, сядзеў на лаве ў кухні з апушчанай галавою.

Чуўся ашуканым.

У «точцы» каля акна дзеравяны голас гаварыў:... «каровы добра доіцца і зімою, калі даецца ім сочны, сакавіты корм — сілас з бацьвіння, або сена з пракосаў; калі карова стаіць у сухім і цёплым месцы, з сіласная яма рацыянальна пабудаваная»...

Бацька з прывычкі нічога не чуе, аб чым бубняць у «точцы». Магчыма, гэтаксама гаварыў яму аб сіласе і падляўкоўскі чалавек...

Бацьку грызе адно: не шкадую карове нічога — ні сечкі з капюшынаю, ні сена, якога дакуплю; даю трохі бульбы і вотруб'я...

— Якая ёй халера, што яна ў мяне не доіцца!?

САКРАТ ЯНОВІЧ

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

У рэдакцыю «Голасу Радзімы» прыйшло пісьмо аднаго з суайчыннікаў з-за рубяжа. У пісьме знаходзілася нацыяналістычная газетка «Беларус» са здымкам Уладзіміра Тамашчыка сярод сваіх хаўруснікаў...

Уладзімір Тамашчык пазбег пакарання за гнюсныя справы ў Беластоку і ўхітрыўся атрымаць у эміграцыі духоўны сан. Цяпер ён архіепіскап Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы і называюць яго хаўруснікі «ўладыка Васілій». Гэты прайдзісвет выдае сябе за сапраўднага беларуса і «змагара». У 1962 годзе Тамашчык наведаў тады яшчэ віцэ-прэзідэнта ЗША Джонсана і дабіўся дазволу прачытаць у сенаце малітву за Амерыку і Беларусь. Ён прасіў спачування і дапамогі ў «вызваленчай барацьбе».

Гэты яго крок — не што іншае, як працяг чорных спраў, пачатых ім у часы гітлераўскай акупацыі ў Беластоку. Аб гэтым перыядзе жыцця Тамашчыка расказвае А. Мацкевіч.

Нарадзіўся я ў Халопеніцкім раёне. У 1940 годзе бацькі пераехалі ў Гродна. Я вучыўся ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме. Летам 1941 года прыехаў да бацькоў. Там і застала мяне вайна. У акупіраваным немцамі горадзе я два гады працаваў грузчыкам на чыгуначнай станцыі.

У Гродна мне часта траплялася на вочы невялікая газетка «Новая дарога», якую выдавалі ў Беластоку нацыяналісты Тамашчык і Ільяшэвіч. На яе старонках прапагандавалася ідэя стварэння «самастойнай» беларускай дзяржавы пад пратэктаратам немцаў, беларускае насельніцтва, асабліва моладзь, заклікалася служыць новым уладам.

Ашуканы прапагандай нацыяналістаў, я паступіў на службу ў атрад «Шутцманшафт», створаны па ініцыятыве Ільяшэвіча і Тамашчыка. Я не ведаў у той час, што «Беларускае аб'яднанне» таксама было створана немцамі з мэтай выхавання беларусаў у нацысцкім духу, распальвання ў іх варожасці да другіх народаў.

Восенню 1943 года нас, некалькі дзесяткаў маладых хлопцаў, сабралі ў гестапа. Першым выступіў афіцэр у нямецкай форме, аб якім гаварылі, што ён беларус. Затым слова было дадзена прадстаўніку «Беларускага аб'яднання» з Беластока Тамашчыку, намесніку старшыні аб'яднання. У сваіх прамовах нямецкі афіцэр, а потым Тамашчык заклікалі ісці на службу да фашыстаў, весці барацьбу з Чырвонай Арміяй і партызанамі пад лозунгам «За свабодную Беларусь!».

Хутка мы былі залічаны на службу шутцманамі і накіраваны ў Беласток. Тут прынялі прысягу на вернасць Гітлеру і далі клятву: не шкадуючы свайго жыцця змагацца супраць Савецкага Саюза.

Атрад «Шутцманшафт», як я потым даведаўся, выконваў розныя функцыі. У яго задачу ўваходзіла ахова службовага корпуса, следчай турмы, складаў зброі і іншых памяшканняў гестапа. Мы ахоўвалі кватэру шэфа гестапа Цымермана Канваіравалі ў турмы і канцэнтрацыйныя лагеры савецкіх грамадзян. У лістападзе 1943 года правялі рад карных аперацый і масавы арышт савецкіх грамадзян у раёне вёскі Баяры. Пазней атрад выязджаў у пасёлак Старасельцы пад Беластокам, дзе праводзіліся павальныя вобыскі ў рабочых чыгуначных майстэрань. Арыштавалі звыш ста чалавек

Самога Тамашчыка я добра запомніў пасля яго закліка верай і праўдай служыць акупантам. Часта даводзілася бачыць, як ён заходзіў да шэфа гестапа Цымермана. У першыя дні акупацыі яго бачылі ў Беластоку ў форме нямецкага афіцэра. Потым ён зняў форму, стаў супрацоўнічаць з гестапа тайна...

Уладзімір Тамашчык прыкрыўся цяпер сутанай...

(«Голас Радзімы»)

З СССР

Забайкалле — таямнічая, парываючая краіна, аб якой складзены песні. І там рака Віцім. А ў рацэ якія рыбы, на здымку бачым. Чалавек на здымку — гэта А. Канавалаў найлепшы забайкальскі рыбалоў. (вл)

МАСТАЦТВА

Адзін з найпрыгажэйшых палацаў у Польшчы, які адносіцца да рэнесансу. Быў некалі сядзібай роду Ляшчынскіх. Стаіць у Глухове (Познанскае ваяводства). Палац з 4-рмя парожнымі вежамі, збудаваны быў на пераломе XVI і XVII стаг., а ў гадах 1875—1882 быў грунтоўна перабудаваны паводле ўзораў французскага будаўніцтва эпохі рэнесансу. У яго залах і пакоях змяшчаецца цяпер аддзел Нарадовага музея ў Познані, а прыгожы парк — гэта запаведнік прыроды.

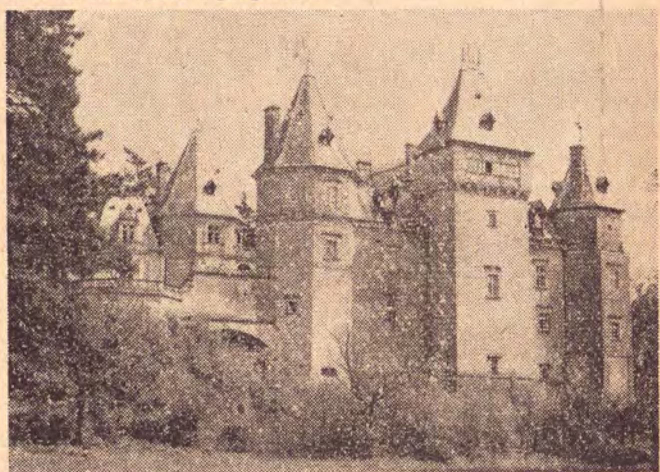

Гутаркі доктара

— Які сэнс талкаваць пра яду? — здзівіцца хтосьці. Праўда, пра яду зусім мала пішуць, аднак гэта вельмі важная справа.

Напрыклад, жаванне. Якую карысць дае яно чалавеку? Кожны ведае, што ежа спачатку ідзе ў страўнік (жывот), потым у кішкі. І, вось, калі вы пачынаеце жаваць кавалак хлеба, наш язык праз нервы паведамляе страўнік, што за хвілю атрымае ён порцыю ежы. Страўнік на гэты нервовы знак пачынае выдзяляць сок, каб гэтым сокам травіць хлеб, які яшчэ жуецца ў роце. І як доўга хлеб жуецца ў роце, так доўга страўнік выдзяляе сок.

Страўнік, атрымаўшы, напрыклад, порцыю хлеба, праз нервы паведамляе кішкі, каб, так сказаць, падрыхтаваліся яны прыняць гэту порцыю яды.

А як будзе, калі чалавек не перажуе добра хлеб? Страўнік, не спадзяваючыся, што будзе так многа хлеба, не паспее выдзяліць многа патрэбнага соку і тым самым хлеб будзе страўлены толькі напалавіну. Кішкі, каб і хацелі, такога хлеба не стравяць дарэшты. Тады ежа ў кішках пачынае проста гнісці. Дзе гніе, там паяўляюцца чарвякі.

Але страўленне ежы адбываецца не толькі ў страўніку і кішках. Яду пачынае травіць ужо наша сліна, таму не трэба адразу многа напіхаць у рот ежы. Гэта не толькі брыдка, але нездарова. Язык не паспявае перамяшаць яду са слінаю. Хтосьці можа сказаць:

— Няхай рэшту травіць страўнік!

Але так не ёсць. Трэба ведаць, што сок страўніка знішчае сліну. Значыць, добра не пражаваная яда — гэта тое самае, што яе траўленне яшчэ не пачалося і пападае яна ў страўнік «сухою». Вельмі шкодна арганізму такая не пражаваная ежа.

Трэба жаваць да таго часу, аж язык перастане адчуваць смак ежы. Трэба думаць аб ежы, тады выдзяляецца найбольш сліны. Усякія хваробы кішак і страўніка з'яўляюцца рэзультатам, перад усім, надта паспешлівага жавання, нядбайнасці пры ядзе.

На заканчэнне хачу звярнуць увагу на ролю вады чалавечаму арганізму Дарослы чалавек павінен выпіваць у дзень не менш дванаццаці шклянак вады. Страўнік і кішкі таксама хочуць быць чыстымі, у іх больш брудаў, чым на скуры. Трэба заўсёды выпіць шклянку вады перад снеданнем і перад сном.

ДОКТАР

Дамантовіч пяты ўжо дзень жыве ў зацішным будыначку, які схаваўся за такім высокім паркапам, што нават выглянуць на вуліцу немагчыма. Двор уздоўж паркана густа засаджана дрэвамі. Яны ствараюць давелі шырокую заслопу, перад якой магутна ўзвышаецца разложысты дуб.

Спытаць бы ў гаспадара, што гэта за прыгажун — дык гаспадар глуханямы.

Дамантовіч успамінае шматгадзінны начны пералёт ад Мюнхена, пасадку паміж сілуэтамі гор, што ледзьледзь былі бачны ў перадранішнім тумане, прыглушаныя размовы на аэрадроме, паездку ў закрытым аўтамабілі ў суправаджэнні нейкага маўклівага старога. Толькі некалькі слоў пачуў ад яго Дамантовіч, ды і то на развітанне.

— Выходзіць за межы сядзібы забаронена. Смерць! — кінуў ён на чыстай рускай мове і выйшаў на ганак, нават не азірнуўшыся.

А палове восьмай раніцой, а не а восьмай, як заўсёды, глуханямы ўвайшоў у пакой, у якім пасялілі Дамантовіча і адкрыў жалюзі на абодвух вокнах. Потым на мігах пачаў запрашаць кватаранта на снеданне, чамусьці радасна і шырока ўсміхаючыся.

Уся незвычайнасць паводзін глуханямога высвятлілася, як толькі Дамантовіч пераступіў парог сталовай: за чатырохкутным сталом, сёння па-святочнаму сервіраваным, сядзела маладая і прыгожая дзяўчына. Кірпаты носік надаваў яе абліччу крыху ганарысты выраз, але вялікія карыя вочы глядзелі на яго з цікавасцю і прыязню.

— Сястра вашага гаспадара, Нона! — лагодна ўсміхнулася дзяўчына, прадэманстраваўшы прывабныя ямачкі на шчоках з пяшчотнай чырванню. Гаварыла яна па рускай мове.

— Вельмі прыемна пазнаёміцца! — шчыра вырвалася ў Дамантовіча. За пяць дзён ён упершыню пачуў зараз чалавечы голас і сапраўды ўзрадаваўся, што можна да кагосьці адгукнуцца словам.

— Я ўгаварыла брата запрасіць вас на снеданне крыху раней звычайнага, бо прагаладалася і...

— О, у дарозе заўсёды чамусьці не хочацца есці! Вы здалёку прыехалі? — нібы са звычайнай у такіх выпадках цікаўнасцю запытаўся Дамантовіч, хаця сэрца яго замерла ў чаканні адказу.

— Здалёку, адсюль не бачна, — натуральна рассмяялася дзяўчына і адразу пачала запрашаць да стала.

— Вы надоўга прыехалі да брата?

— Гэта залежыць ад таго, як мяне тут будуць прымаць.

— Калі б гэта залежала ад мяне..

— А чаму б і не, — хітравата ўсміхнулася. — Брат, вы ж бачыце, з ім не пагаворыш, і не разгуляешся Праз сваё калецтва ён стаў сапраўдным бірукам. А я нікога ў горадзе не ведаю, бо тут упершыню.

— А чаго вы жывеце з братам асобна, як вы, руская, увогуле тут апынуліся?

— О, гэта такая доўгая гісторыя! Лепш вып'ем. Толькі паліце мне віна, а сабе чаго хочаце... Я сёння стамілася, нікуды не пайду і хачу, каб у вас трохі закружылася ў галаве, ледзь-ледзь, роўна на гэтулькі, каб быць цікавым субяседнікам.

— За цікавую размову!

Тонкае шкло, калі чокаліся, зазвінела, і Дамантовічу раптам здалося, што ў твары глуханямога штосьці здрыганулася. Толькі на нейкі ледзь улоўны момант. Потым ён зноў застыў у выразе радаснай усхвалявасці. Старанна напоўніўшы сваю чарку, глуханямы таксама высока падняў яе ўверх, быццам абвяшчаючы свой бясслоўны тост.

З братам Ноны, які непрыметна выпіў не толькі налітую, а яшчэ дзве новыя чаркі, адбывалася штосьці дзіўнае, ён пачырванеў і, абапёршыся рукамі аб край стала, гойдаўся ўперад і ўзад, быццам сам сябе закалыхваў.

Нона і Дамантовіч разам падхапілі брата пад рукі.

— Пакладзём яго на двары, пад дрэвам...

«Коркавае дрэва... Коркавае дрэва!» — свідравала думка Дамантовіча, пакуль яны з Нонай укладвалі захмялелага гаспадара будынка. «Дзе ж яно расце? Дзе, ліха яго, расце»?

Заканчвалі снеданне, размаўляючы аб усім. Нона, нібы механічна, незнарок, усё падлівала і падлівала ў чарку Дамантовіча каньяк. Дамантовіч не пярэчыў. Няхай думае дзяўчына, што яго ўжо зусім развезла!

— Ну, давайце, цікавыя гісторыі! — выгукнула Нона, убачыўшы, што яе субяседнік ужо і сам не супраць таго, каб заснуць. Блізка нахіліўшыся да яго твару, яна даволі какетліва паглядзела на Дамантовіча. Той кудлачыў валасы, быццам намагаючыся пазбавіцца ад ап'янення.

— Гісторыі, так, гісторыі... Хочаш, дзяўчынка, я табе раскажу адну? Толькі нікому ні слова! А можа не трэба? Разумееш, як здараецца: я ў гэтае месца ўпаў проста з неба. Ну, неба, яно неба, над усім светам адно... Да чаго я вяду? Ах так, да месца, куды зваліўся. Вось гэтага, дзе мы з табой сядзім і дзе дрэва коркавае. А дзе ж яно расце, гэтае коркавае дрэва, ты сама адгадай!... Я адгадаў, я ведаю... Я яшчэ ў школе калісьці вучыў, дзе коркавы дуб расце! У адной краіне, ведаеш якой?... А ты што, таксама з неба сюды ўпала, з самалёта? Вось хочаш, я табе на сурвэтцы напішу, дзе мы? Або не, ты напішы, а я адгадаю. Не чытаючы! Калі прайграю, што хочаш

159 160 161

ТРЫБУНА чытачоў

...Такія людзі

Дарогу з Бельска ў Відава, восенню 1962 года, павятовыя ўлады па абодвух баках абсадзілі маладымі таполямі і папрывязвалі да сасновых калкоў, каб не паламаў іх вецер. Раслі гэтыя таполі, раслі, але нядоўга. Сталі прападаць калкі, а потым і таполі. Калкі забралі дрэнныя, несумленныя людзі, а дрэўцы паламалі матацыклісты і веласіпедысты. Тыя таполі, якія засталіся, даломліваюць гаспадары коньмі і плугамі пры аранні зямлі.

Прыемна, калі дарогі абсаджаныя дрэвамі. На дрэвах спяваюць птушкі, проста міла паслухаць. Толькі адна дарога з Бельска ў Відава засталася сіратой. Асірацілі яе бессаромныя, несумленныя людзі.

Міхась Давідзюк
Відава.

Нам выдаецца, што павятовыя ўлады павінны за знішчэнне грамадскай каштоўнасці налажыць на вёску нейкую кару.

РЭДАКЦЫЯ

З Новакорніна відаць увесь свет

У вёсцы Новакорніна ёсць сямікласная пачатковая школа. У ёй навучаецца 120 дзяцей. Кіраўніком школы з'яўляецца Ян Шчэрба. Калі ён стаў кіраўніком, тады было вырашана купіць тэлевізар. Пачалі збіраць грошы. Вучні за макулатуру, бутэлькі і за дагляд зімой зайцаў і птушак належныя за гэта грошы таксама прызначылі на тэлевізар. Апрача таго павятовыя ўлады і сельскагаспадарчы гурток таксама фінансава дапамаглі. Зараз кіраўнік школы ўключае і выключае тэлевізар «Шафір» і пільнуе парадку. Дзецям дазваляецца быць на перадачах толькі да 20 гадзіны. Задаволеныя ўсе ў вёсцы, што дачакаліся часу, калі седзячы ў школьнай зале можна ўбачыць, што робіцца на шырокім свеце. Я таксама ахвотна прыходжу на тэлевізар.

Янка Мартынюк
вёска Новакорніна

МІХАЛОЎСКІЯ ЎСТАНОВЫ І ПРАДПРЫЕМСТВЫ

Міхалова налічвае блізка тры тысячы жыхароў. Многія з іх працуюць у мясцовых установах і прадпрыемствах. Да большых прадпрыемстваў залічаецца тэкстыльная фабрыка імя Сяржана (адна з філіі прадпрыемства ў Беластоку), акруговая малачарня і цагельня.

У Міхалове ёсць шмат крамаў, а некаторыя з іх знаходзяцца ў вельмі дрэнных памяшканнях. З пачаткам 1965 года многа крам будзе перанесена ў адзін вялікі новапабудаваны і дастасаваны да патрэб гандлёвы будынак.

Міхалова, як рэдка якое мястэчка, мае Дом культуры, у якім знаходзіцца сталае кіно «Сталіца», Клуб кніжкі і друку, грамадская бібліятэка, святліца з тэлевізарам і сядзіба аддзела Беларускага грамадска - культурнага таварыства.

У нашым мястэчку ёсць таксама агульнаадукацыйны ліцэй, у якім навучаецца беларуская мова, і прафесіянальная школа механізацыі сельскай гаспадаркі.

Вася Міранюк
Іван Коск
Міхалова

СЕЛЬГАСГУРТОК І КУЛЬТУРА

Наш сельскагаспадарчы гурток з кожным годам усё лепш развіваецца. У мінулым 1963 годзе выпрацаваў ён 72 тысячы чыстага даходу, а ў бягучым годзе значна перакрочыць суму 100 тысяч злотых. Праўленне гуртка клапоціцца аб сваіх членах, аб іх ураджаях, як у садзе так і ў полі. У мінулым годзе сваім членам гурток закупіў 300 фруктовых дрэвак і 300 карчоў агрэсту і парэчак. Гурток час ад часу арганізуе цікавыя экскурсіі.

Вельмі многа ўражанняў вынеслі гуртkоўцы з паездкі ў цырку. Да гэтага часу некаторыя людзі не толькі ніколі не былі ў цырку, але і не мелі аб ім аніякага ўяўлення. Дзякуючы гуртку ў вёсцы ад 21 лістапада распачаты курс сельскагаспадарчай адукацыі.

Уладзімір Азябла
вёска Пянькі

Зубры пагражаюць

Шмат зуброў у Белавежскай пушчы на свабодзе. Прыходзяць яны пад вёску Скупава і нішчаць жыта. Жыхары вёскі намагаюцца не дапусціць, каб зубры знішчалі пасевы гэтай азімай хлебнай культуры. Ноччу раскладваюць касцёр, стукаюць у бляху і такім чынам адстрашваюць зуброў.

Яўгень Ахрымюк
вёска Скупава

ЛУШЧЫ

Вёска Лушчы (на Гайнаўшчыне) налічвае 12 гаспадароў. Усе дамы тут новыя (стаяць па адным баку вуліцы) і пабудаваныя за гады народнай улады. Па другім баку вуліцы на ўзгорку стаіць толькі адзінокая кузня. За кузняй працякае рака. А за ракой цягнецца невялічкі абшар сенажацяў. У вёсцы шырокая, брукаваная ў 1963 годзе вуліца. Некалькі год таму правялі тут электрычнае святло. Штомесяц прыязджае кінаперасоўка з Гайнаўкі. Моладзь часта арганізуе забавы. У кожнай хаце па два, тры веласіпеды. У вёсцы ёсць шэсць матацыклаў.

А. М.
вёска Лушчы

НАШ СОЛТЫС

У нас працуе солтысам Уладзімір Кананюк. Выбраны ён на тры вёсачкі — Навіны, Уснаршчыну і Кавелу (Гайнаўшчына). Не гледзячы на тое, што яму ўжо 60 год, ён вельмі рухлівы, бадзёры і асноўнае, што клапоціцца ён аб інтарэсы сялян і дзяржавы.

Ваня Ялінік
вёска Навіны

ДАРАГОЕ СЭРЦАЙКА!

Пішу я да цябе пісьмо, каб ты мне параіла, як і іншым дзяўчатам і хлопцам раіш. Мне 18 год. Да гэтых пор я сябраваў з адной дзяўчынай. Яе пакахаў. І то моцна пакахаў. Яна таксама гаварыла, што мяне кахае. Дзяўчына гэта вучыцца і пражывае ў горадзе Г. Я адведваў яе штовечар. Нядаўна заўважыў, што да яе піша таксама лісты і другі хлапец, які мае 16 год. Калі была забава, яна пакідала мяне і з другімі гуляла, хоць і са мной таксама, але не заўсёды.

Цяпер цэлымі днямі сяджу і думаю, на жаль, нічога новага не выдумаў.

Парай, Сэрцайка, што рабіць, ці забыць пра яе, ці вярнуцца, а і што ж з такой дзяўчыны, калі яна піша лісты да другога.

Усяго добрага жадае табе і чакае на адказ

Е. К.

Замест таго, што сядзіш цэлымі днямі і думаеш, раю табе ўзяць у рукі кніжку, ці газету. Гэта будзе якісьці вынік, а з сядзення і думання — нічога. Бо як сам пераканаешся, яшчэ не раз пакахаеш, і зноў пачнеш сядзець бясчынна і думаць, дык лепш прывучыся ў такіх выпадках пачытаць, навучыцца ці заняцца якойсьці іншай працай. А 16-цігадовы сапернік, гэта не так страшна. Дзяўчына твая мае рацыю, што танцуе з іншымі сябрамі. Яна ж яшчэ так маладая, да таго вучаніца, што павінна толькі сябраваць, а не так ужо моцна кахацца. А мо' спадабаўся ўжо ёй хто іншы. У яе гадах штотыдзень, нат' штодзённа можа змяняцца каханне. Так што раю табе не пераймацца, мо' на наступнай забаве ізноў ты будзеш ёй падабацца. Тады ўсё будзе добра. А мо' табе хто іншы спадабаецца? І гэта таксама магчыма.

СЭРЦАЙКА.

Праграма
на 22—27. XII. 1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Chwila wspomnień 1948, 1949" (polski), 21. „Opowieść z pociągu" (rumuński), 22—24. „Wiano" (polsk.), 25—27.

Кляшчэлі
„Nie bójcie się tabliczki mnożenia" (angl.), 22—24. „Życie przeszło obok" (radz.), 25—27.

Дубіны
„Błędna ulica" (bułg.), 25—27.

Нараў
„Kapral w matni" (franc.), 23—27.

Нараўка
„Martwe dusze" (radz.), 23—27.

Чаромуха
„Nocą, kiedy przychodzi diabeł" (NRF), 22—24. „Niebo bez krat" (rumuński), 25—27.

Чыжы
„Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 23—27.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Zabawa na sto dwa" (angl.), 23—27.

Бранск
„Więźniowie nocy" (argentyński), 22—24. „Car Kałojan" (bułgarski), 25—27.

Орля
„Sędzia dla nieletnich" (NRF), 23—27.

Райск
„Opowieść sentymentalna" (rumuński), 23—27.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Chwila wspomnień" (polski), 22. „Ptaszyna" (wietnamski), 23—24. „Więzy krwi" (radz.), 25—27.

Міхалова
„Chwila wspomnień 1954, 1955, 1956" (polski), 22. „Listy do matki" (radz.), 23—24. „Sprytny Piotr" (bułg.), 25—27.

Супрасль
„Winda towarowa" (franc.), 22—24. „Przerwany lot" (polski), 25—27.

Чорна Беластоцкая
„Podpisano Arsen Lupin" (franc.), 22—23. „Zdrajca jest wśród nas" (angl.), 24—25. „Zdobywcy nieba" (radz.), 26—27.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мэльнік
„Ostrożnie babciu" (radz.), 22—24. „Macario" (meksykański), 25—27.

Мілейчыцы
„Chwila wspomnień 1944—45, 1946" (polsk.), 22. „Dylemat" (duński), 23—24. „Topór z Wandsbeck" (NRD), 25—27.

Нурэц
„Sombrero" (radz.), 22—24. „Zdobywcy nieba" (radz.), 25—27.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Popiół i diament" (polski), 22—24. „Rozwodów nie będzie" (polski), 25—27.

Сухаволя
„Dziś w nocy umrze miasto" (polski), 22—24. „Klub kawalerów" (polski), 25—27.

Шудзялава
„Dwaj panowie N" (polski), 23—27.

Янаў
„Decyzja" (polski), 22—27.

Сідра
„Popiół i diament" (polski), 22—24. „Wilczy bilet" (polski), 25—27.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Dwa żebra Adama" (polski), 25—27.

прасі, ды калі выйграю... сцеражыся! Ну, паспрачаемся?

Дамантовіч убачыў, што яго хуткае «ап'яненне» выбіла Нону з раўнавагі. Ён добра ведаў, што коркавы дуб расце на Каўказе, і амаль ва ўсіх краінах Паўднёвай Еўропы, але яму хацелася зараз, неадкладна ўстанавіць, куды занёс яго лёс, выкарыстаўшы разгубленасць Ноны.

Як шкадавала потым Нона, што не выключыла своечасова магнітафон! Бо магнітафонны радок зафіксаваў яе паражэнне: дзяўчына згадзілася на прапанаваную Дамантовічам спрэчку. Узяўшы папяровую сурвэтку, Нона штосьці хутка на ён напісала, закрываючы сваю пісаніну другой рукой, а потым згарнула сурвэтку і схавала яе, быццам насоўку.

— Ну? — адступіла яна ад стала, задзірыста закінуўшы галаву.

Дамантовіч прыжмурыў вочы, быццам намагаўся сабрацца з думкамі, скіраваў іх у адну кропку — на кавалачак стала, адкуль толькі што адышла Нона. На сурвэце яго востры позірк заўважыў след, пакінуты алоўкам: усяго дзве літары, з якіх пачыналася слова: «Іс...»

— Іспанія! — радасна выгукнуў Дамантовіч. — Хто ж з нас, Нона, выйграў, а хто прайграў? Чэснае слова, у галаве так гудзе, што не зразумею.

Цэлы дзень яны жартаўліва спрачаліся з гэтай прычыны і толькі пасля моцнай чорнай кавы прыйшлі да заключэння, што перамог усё-такі Дамантовіч.

— Але які ж выкуп або штраф я павінна вам заплаціць? Спадзяюся, вы не пажадаеце неажыццявімага?

Дамантовіч на мінуту задумаўся.

— Ведаеце, Нона, мне так надакучыла кожны дзень бачыць гэтыя сцены. Зробім так, каб мы з вамі сёння вечарам куды-небудзь уцяклі. У рэстаран або які-небудзь бар...

— Не ведаю, ці дазволіць брат... І потым, ён да гэтага часу не прачнуўся.

162

— А мы яго разбудзім. Ён жа праспаў амаль увесь дзень. За гэты час я паспеў ап'янець, працверазець, закахацца і ад гэтага яшчэ раз ап'янець. Бачыце, колькі падзей? А ён усё спіць!

— Ну што ж, пайду паспрабую разбудзіць, паспрабую ўгаварыць...

— Угаварыць?

— Я прывыкла размаўляць з братам пры дапамозе жэстаў. Мы выдатна разумеем адзін аднаго.

Дамантовіч з акна бачыў, як Нона будзіла глуханямога, тузаючы яго за плечы, як штосьці з дапамогай хуткіх рухаў пальцаў тлумачыла, як ён жэстамі ёй адказваў.

— Усё ў парадку! — радасна абвясціла дзяўчына, вярнуўшыся. — Толькі...

— Не палохайце мяне! Што толькі?

— Ён хоча ехаць з намі, — быццам просячы прабачэння, растлумачыла Нона.

— О, ён не будзе заўважаць нашай размовы!

— Тады я пайду закажу таксі або перахаплю прыватную машыну.

Вярнулася Нона, калі ўжо добра сцямнела.

— Дык куды мы едзем? — з цікавасцю запытаў Дамантовіч, калі яны ўтраіх рушылі на машыне не ў горад, а проста ў стэп.

— Тут кіламетраў за дваццаць шафёр ведае адзін зацішны рэстаран. Там вельмі мала людзей, цудоўнае віно, ёсць радыёла...

— Значыць, усё неабходнае для душы і цела.

Ехалі з паўгадзіны. Дамантовіч глядзеў у акно, дарэмна намагаючыся разглядзець агорнутую змрокам мясцовасць. Нона, прытуліўшыся да свайго повага знаёмага, напэўна, задрамала. Глуханямы, як і належала яму, маўчаў.

— Ну, вось мы і прыехалі! — Адразу ажывілася Нона, калі машына спынілася каля знаёмай ужо чытачам таямнічай таверны, што служыла своеасаблівым перавалачным пунктам для школы «рыцараў высакароднага духу».

163

Таверна гэтая, аказваецца, выконвала яшчэ адну важную функцыю, служыла месцам, дзе «дзяўчаткі» выпрабоўвалі навічкоў. Многа маглі б расказаць яе сцены пра слёзы, здраду, нават кроў. Але яны маўчалі, а ў мяккім ззянні вячэрняга святла здаваліся нават лагоднымі.

Стукаючы дзеравяшкай, гаспадар таверны правёў гасцей у самы ціхі куточак, аддзелены ад залы нейкім падабенствам да шырмы. Папрасіўшы прабачэння за сціпласць абстаноўкі, ён запытаў, ці хоча шаноўная фройляйн паслухаць музыку, якія падаць напіткі і стравы. Выявіўшы рэдкую для дзяўчыны дасведчанасць, Нона ўсё заказала сама.

А далей усё ішло згодна загадзя намечанай праграмы: надрывалася радыёла, пустыя бутэлькі на стале змяняліся поўнымі, Нона ўсё бліжэй тулілася да Дамантовіча, з якім паспела ўжо выпіць на брудэршафт, глуханямы ўсё часцей выходзіў падыхаць паветрам...

Праз якую гадзіну давялося ехаць дадому, а потым напалавіну соннага Дамантовіча цягнуць у дом, да ложка.

— Поначка! — паклікаў дзяўчыну Дамантовіч, калі яна следам за братам хацела выйсці з пакоя кватаранта.

— Ну што табе? — сярдзіта адгукнулася Нона.

Дамантовіч падняўся на локцях і вочы яго бліснулі кпліва і весела.

— Ведаеш, Нона, — зусім цвярозым голасам прамовіў ён, — перадай сваім шэфам, што я ўжо страляны верабей і на ўсю гэту музыку мне напляваць. А брату скажы, няхай не пакутуе, выдаючы з сябе глуханямога. Спакойнай ночы, даражэнькая!

Працяг за тыдзень

164

ДУРНАЯ КАРОВА

— Ты што ўкраў? — пытаецца суддзя ў злодзея.

— Вяроўку з рагамі.

— З якімі рагамі?

— З кароўімі.

— А карова?

— Пацягнулася і яна, падла, за рагамі.

НАГАВАРЫЎ

— Ну і загаварыў ты сёння настаўніцы зубы. Мінулы раз табе за такі адказ двойку паставіла, а сёння чамусьці пяць.

— А хіба ты не заўважыў? У яе сёння сапраўды балелі зубы.

Самаабслугоўванне.

НЕСПАДЗЯНКА

— Я абяцаў жонцы, што калі яна навучыцца варыць, то зраблю ёй неспадзянку.

— Ну і вучыцца?

— Зразумела.

— А якая гэта будзе неспадзянка?

— Звольню хатнюю работніцу.

РАЗУМЕННЕ ПРАЦЫ

Яго ў адным аддзеле
На працу ўзяць хацелі.
Спыталі: — Змошаж працаваць?
— Я ўмею толькі кіраваць.

М. ГАРНАК

Падхалімаж.

— Я разумею, — сказаў п'яніца, — што самы лепшы напітак — вада, але ж усё лепшае не перап'еш.

ПА ПРЫВЫЧЦЫ

Адзін чалавек браў у чыгуначнай касе білет. Калі касірка сказала, што ў яе няма дробязі, каб даць рэшту, ён папрасіў:

— Тады дайце на рэшту запалак.

ЦІ МОЖА

— Тата, а ты можаш пісаць у цемры?

— Думаю, што змагу.

— Тады патушы святло і падпішы мой дзённік.

СКАРГА ГУЛЬТАЯ

— Чаму гэта, доктар, іншыя і днём бачаць сны, а я ніколі?

— Хто напрацуецца як трэба, таму не да сноў!

— О, хоць адзін чалавек ды праўду сказаў, — усклікнуў узрадаваны гультай.

НАВІНЫ

Людзі добрыя, скажыце па шчырасці, ці даведаецеся чаго цікавага ў гэсаўскім буфэце?

Не ведаю, як хто, але я лічу цікавейшым ехаць у поездзе, дзе кожны вагон пухне ад розных гісторый, а паравоз пыхкае ад знямогі, цягнучы ўсе тыя гісторыі.

Пасажыру даволі крыху прыслухацца і хутка яго шапка стане цеснай ад розных навін, якія гурбаю пхаюцца ў вушы.

— Ну, як у Зубках з меліярацыяй? — хтосьці пытае.

— Усё добра, выкапкі на хаду, праца кіпіць - раскіпае. Увесну зашуміць трава каровам і гаспадарам на ўцеху...

— Яно то так... А ў нас пасадзілі мярнічага за лішні выдатак сарака тысяч. Мярнічы апраўдваецца, што ён не вінаваты, вінаваты горкі і пагоркі, якія мераў, абмераў і праз іх растраціў час ды грошы... Мярнічы пасядзіць, пакуль не пералічаць тых горак - пагоркаў...

У Райску, як толькі прыпыніўся поезд, школьнікі кінуліся на штурм дзвярэй да вагонаў. Пры гэтай аказіі вы даведаецеся, хто атрымаў учора двойку з фізікі, і што трэба на сягоння ведаць па біялогіі.

У Бельску вучні пасыпаліся з вагонаў, як яблыкі з абтрэсенага дрэва, і поезд, наеўшыся навін, папыхкаў далей, да Леўкаў. Каля акна бабуля скардзіцца сваёй суседцы:

— Закрычала мяне нявестка зусім, думала, што паб'е нават. Малака шкадуе мне выпіць больш, чым кварту... Баліць мне пячонка, за адным малаком з хлебам жыці мушу. Памру.

— Так, так, — падтакнула суседка. Цяперашнія нявесткі такія, што хай Бог крые і ратуе... Ну, а сын, што ён на гэта кажа?

— Сын робіць выгляд, што не чуе ўсяго таго. Я сына грудзьмі грэла, малаком паіла. А калі ў вайну прышлі немцы і прагналі нас у гумно, апошняе прамяняла на казу, каб малачком магчы паіць яго, малышыка роднага. А цяпер хоць вачэй не паказвай у Орлі, мой родны сын шкадуе малака сваёй матцы...

— Так яно бывае... малыя дзеці не даюць спаць, а вялікія не даюць жыць.

У канцы вагона грыміць кандуктар, з кімсьці сварыцца.

— Вы адкуль едзеце?!

— Ад пракурора еду, а што?

— Ваш білет ад Наравкі да Бельска.

— Халера яго ведае, — лаецца чалавек і мацае па кішэнях. Нарэшце знаходзіць яшчэ адзін білетны кардонік.

— Вось, гэты білет добры, — павесялеў кандуктар, паглядзеў на яго і спрытна падзіравіў шчыпчыкамі.

— Ну, а чаго вас ганяла да пракурора, калі можна ведаць? — пацікавіўся сусед.

— Скупшчыкам працую на «спэндзі». Упісалі карову вагою дзвесце семдзесят кілаграмаў, а яна, здыхляціна, нават і сто дваццаці кілаграмаў не важыла. А пракурор уцешыўся, што будзе мець работу...

— У жыцці ўсяляк бывае, — хмыкнуў сусед. — Мая суседка ездзіла ў Варшаву і там панясло яе да Супер - Сама. А народу ў тым «Саме» хмары. З-пад суседчынай сукенкі вісела нітка. Нейкая згледзела гэту нітку і захацела зрабіць паслугу, зняць гэту нітку. Бачыць, нітка цягнецца, ідзе за суседкаю, ідзе і ідзе аж з ніткі клубок намотала. Суседка вярнулася ў Кляшчэлі і залапатала: у Варшаве на хаду знімаюць з ног панчохі.

— Гай — навукаа!! — залямантаваў кандуктар.

Людзі ламянулі ў дзверы, выносячы з сабою недагавораныя навіны.

Дзядзька Лявон

— Эй, грамадзянін, чаго равеш ночу?! Тут людзі хочуць спаць!

Цвінтар расстройвае нервы наймацнейшых аптымістаў.

Ёсць людзі, якія матэрыяльную культуру атаясамліваюць з добрымі заробкамі.

Сярод сучасных вельмі цяжка знайсці ідэальнага чалавека.

Хто не лічыцца са славамі, вельмі часта падвяргае сябе на высокі выдатак.

Недаспелыя думкі пахнуць чароўнаю вясною.

НАЙПЫГАЖЭЙШАЯ

З паведамленняў друку ведаем, што званне Miss Universum на 1964 год заваявала 20-гадовая англічанка Ан Сідней. Інфармацыю дапаўняем здымкам. Варта ж убачыць гэты цуд прыгажосці 1964 г. Вось яна (у сярэдзіне), побач (злева) віцэ-каралевы: прадстаўнікі: Новай Зеландыі, Тайвана, Аргенціны і Бразіліі.

Суддзю на мыла

Каб зберагчы футбольных суддзяў ад частых нападаў з боку публікі, у Тэхасе (ЗША) зрабілі нававядзенне: па краях футбольнага поля паставілі драўляныя макеты чалавечага росту з таблічкамі «Суддзя». Раз'юшаныя гледачы ўшчэнт разбіваюць макет, а сапраўдны суддзя застаецца некранутым. Гэтая навінка атрымала распаўсюджанне на Філіпінах, а таксама ў некаторых гарадах Італіі. Адзначаецца, што цяпер зменшыліся выпадкі збівання суддзяў. Праўда, затое ў бальніцу нярэдка трапляюць гледачы, якія паранілі сябе пры расправе з драўляным суддзёй.

Тэмпературны гадзіннік

Жыхары адной аўстрыйскай вёскі ў Альпах ганарацца сваім незвычайным гадзіннікам. Гэты гадзіннік існуе ад 1883 года, і да нашых дзён ён ні разу не заводзіўся. Механізм гадзінніка прыводзіць у рух змена тэмпературы.

Песні па заяўках

Па просьбе **Яўгенія Банцарэвіча** з Фальваркаў Тыльвіцкіх, Беластоцкага павета, змяшчаем украінскую песню

НІЧ ЯКА МІСЯЧНА

Ніч яка місячна, зорная, ясная,
Видно, хоть голки збирай,
Вийди коханая працею зморена
Хоч на хвилиночку в гай.

Сядемо в купоньці ми під калиною,
І над панами я пан,
Глянь, моя рибонько, срібною хвилею
Стелится полем туман.

Гай чарівний ніби променем всипаний
Мов загадався, мов спить,
А на тонкій, на високій осичині,
Листья пестливо тремтить.

О, не лякайся, що змерзнеш лебідонько,
Тихо, ні вітру, ні хмар.
Я пригорну тебе до свого серденька,
А воно палке, як хар.

Ти ж не лякайся, що ніженьки босії
Вмочим в холодну росу.
Я ж тебе вірную аж до хатиночки,
Сам на руках донесу.

Ніч яка місячна, ясная, зорная,
Видно, хоть голки збирай,
Вийди ж коханая, працею зморена,
Хоч на хвилиночку в гай.

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-85 centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-151 NBP Białystok i Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk Lei